

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Криворізький національний університет

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра філології та перекладу

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ

Гарант освітньої програми

к.п.н., доцент

_____ Світлана ОСТАПЕНКО

« _____ » _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

зі спеціальності 035 «Філологія»

спеціалізації 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша
– англійська»

за освітньою програмою «Германська філологія (англійська, німецька). Переклад»

на тему: «Структурно-семантичні особливості англомовних термінів
медичного дискурсу та їх відтворення в українських перекладах»

Виконала здобувач
вищої освіти

2 курсу групи зФЛ-24М
Бочкар Альона Олегівна

(підпис)

Керівник:

доцент кафедри філології та перекладу,
к.пед.н., доцент Воробйова Л. В.

(підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Здобувач вищої освіти _____

Кривий Ріг
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Кафедра філології та перекладу
Форма здобуття вищої освіти заочна
Ступінь магістр
Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітня програма Германська філологія (англійська, німецька). Переклад

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої програми

к.пед.н, доцент

_____ Світлана ОСТАПЕНКО

« ____ » _____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Бочкар Альоні Олегівні

1. Тема роботи «Структурно-семантичні особливості англомовних термінів медичного дискурсу та їх відтворення в українських перекладах»
Керівник роботи Воробйова Л. В.
Затверджена наказом ННІЕТ імені Михайла Туган-Барановського КНУ від «30» травня 2025 року № 33-с
2. Строк подання студентом роботи: «21» листопада 2025 року
3. Вихідні дані до роботи: монографічна і періодична наукова література, словники, данні мережі Інтернет, інструкції до лікарських препаратів англійською та українською мовами.
4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):
 - 1) дослідження специфіки перекладу медичної термінології;
 - 2) порівняльний аналіз англомовних медичних термінів та їх українських відповідників;
 - 3) аналіз застосування перекладацьких трансформацій у відтворенні англомовних медичних термінів українською мовою;

- 4) обґрунтування доцільності використання перекладацьких трансформацій у відтворенні англомовної медичної термінології;
 5) рекомендації щодо використання перекладацьких трансформацій у медичному дискурсі задля забезпечення адекватності та точності перекладу.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): –

6. Дата видачі завдання «02» вересня 2025 року

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Добір та аналіз літературних джерел, визначення об'єкту, предмету та завдань дослідження.	до 15.09.2025 р.	
2	Підготовка теоретичної частини досліджуваної теми (розділ 1)	до 06.10.2025 р.	
3	Підготовка аналітичної частини (по об'єкту дослідження) (розділ 2)	до 07.11.2025 р.	
4	Підготовка висновків та рекомендацій роботи	до 14.11.2025 р.	
5	Аналіз та інтерпретація отриманих результатів, оформлення роботи	до 20.11.2025 р.	
6	Надання виконаної та оформленої відповідно до вимог СТІ 02.02-13-2025 кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 24.11.2025 р.	

Здобувач ВО _____ **Альона БОЧКАР**

Керівник роботи _____ **Лоліта ВОРОБІЙОВА**

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі:

сторінок – 60 рисунків – 2 таблиць – 2 додатків – 1 використаних джерел – 53

Об’єкт дослідження: англомовні медичні терміни та їх українські відповідники в офіційних інструкціях до лікарських препаратів.

Предмет дослідження: структурно-семантичні особливості англомовної медичної термінології та способи її перекладу українською.

Мета дослідження: здійснити комплексний структурно-семантичний аналіз англомовної медичної термінології та визначити способи перекладу українською мовою; проаналізувати застосовані способи відтворення термінів українською мовою та оцінити їх адекватність та відповідність оригіналу.

Завдання дослідження: дослідити особливості медичного дискурсу та медичної термінології; здійснити структурний та семантичний аналіз англомовних медичних термінів, класифікувати їх за морфемним складом та семантичними групами; проаналізувати способи відтворення медичної термінології українською мовою та обґрунтувати доцільність цих способів.

Методи дослідження: описовий метод, порівняльно-зіставний метод, контекстуальний метод, елементи кількісного аналізу задля визначення частотності вживання певних типів термінів, метод узагальнення.

Основні результати дослідження: розкрито специфіку медичної термінології та її особливості функціонування в медичному дискурсі; представлено узагальнену авторську періодизацію англомовної медичної термінології; систематизовано структурні та семантичні класифікації англомовних медичних термінів; здійснено порівняльний аналіз англійських медичних термінів та їх українських відповідників; проаналізовано способи перекладу медичних термінів українською мовою.

Ключові слова: медичний дискурс, медична термінологія, структурно-семантичний аналіз, транскодування, калькування, описовий переклад, лексичні трансформації

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ	8
1.1 Поняття та специфіка медичного дискурсу.....	8
1.2 Особливості медичної термінології як основи професійного дискурсу	10
1.3 Структурні та семантичні характеристики медичної термінології.....	13
1.4 Основні підходи та стратегії перекладу медичної термінології.....	15
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ	19
2.1 Аналіз морфологічної структури медичних термінів.....	19
2.2 Лексико-семантичні особливості медичної термінології в англійській мові	25
2.3 Способи відтворення та труднощі перекладу термінів українською мовою	36
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТОК	55

ВСТУП

Сучасний етап стрімкого розвитку науки та технології зумовлює стрімкий прогрес в галузі медицини, що, своєю чергою, має великий вплив на галузеву термінологію. Кількість термінів збільшується з кожним новим відкриттям чи науковим висновком. Інтернаціональний характер медичної термінології, прагнення до безперешкодної міжнародної наукової комунікації потребують високоякісний переклад медичних текстів. Серед усіх різновидів фахового перекладу саме медичний переклад вимагає високу точність, однозначність та інформативність. Неправильне або неточне відтворення медичного терміна може мати серйозні наслідки: неправильне тлумачення перекладених понять призводить до нерозуміння повного змісту термінів, що позначають симптоми, захворювання та процедури, що впливає на ймовірність критичних помилок в медичній практиці. Тому аналіз структурних та семантичних особливостей англійських медичних термінів та пошук найбільш оптимальних способів їх перекладу є актуальною науковою проблемою.

Актуальність теми можна обґрунтувати низкою чинників. По-перше, медичний дискурс завжди знаходиться на стадії активного розвитку, тому медична терміносистема безперервно поповнюється новими одиницями, на позначення різних клінічних та фармакологічних явищ. По-друге, українська термінологічна система наразі перебуває на шляху активного формування та стандартизації відповідно до міжнародних норм та внутрішніх культурних та мовних особливостей. Цей процес потребує глибоких знань щодо можливих відповідностей між класифікаціями англійських та українських термінів. По-третє, переважна більшість досліджень в галузі перекладу зосереджена на загальних тенденціях галузевого перекладу чи окремих лінгвістичних аспектів. Комплексний аналіз, що висвітлюватиме методи найточнішого відтворення термінів з огляду на багатогранну організацію англійської медичної термінології, все ще лишається недостатньо розкритим.

Вагомий внесок у дослідження термінології зробили такі науковці: А. Житнікова, І. Козоріг, А. Косенко, К. Крупей, В. Левченко, О. Мазур, А. Пасека, І. Полюк, О. Снітовська, Л. Стегніцька, А. Шугаєв. Проте значна частина праць присвячена лише окремим аспектам аналізу чи перекладу медичної термінології. Англійська медична терміносистема характеризується грецько-латинським походженням, широкою класифікацією моделей творення термінів та широким семантичним різноманіттям, що в аспекті перекладу комплексно майже не досліджується. Саме комплексний підхід залишається недостатньо дослідженим, що робить проблему вивчення актуальною.

Незважаючи на велику кількість наукових робіт, деякі питання стосовно теми лишаються нерозкритими. Одним з таких є питання найбільш продуктивної моделі творення медичних термінів в англійській мові. Науці все ще невідомо, як структурно-семантична організація терміна впливає на вибір способу його перекладу. Ще одним важливим питанням, думки щодо якого досі розходяться це питання доцільності використання калькування в медичному перекладі. Частина науковців вважає, що калькування дозволяє створити уніфіковану медичну

систему, орієнтовану на міжнародну комунікацію, що цілком сприятливо впливає на розвиток медицини в Україні та її можливий внесок в глобальний науковий дискурс. Проте є фахівці, які переконані, що калькування негативно впливає на українську термінологічну систему і на мову в цілому, оскільки калькування перешкоджає збагаченню власне українськими термінами і гальмує розвиток власної термінології.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження структурних та семантичних особливостей англomовної термінології та аналіз можливих способів їх відтворення в українській мові, з урахуванням мовних стандартів та вимог до точності та адекватності перекладу.

Основними **завданнями** роботи, виконання яких допоможе досягти поставленої мети, є:

дослідження особливостей медичної термінології та принципів її функціонування в професійному дискурсі;

аналіз структурних та семантичних класифікацій медичної термінології;

систематизація основних способів відтворення медичних термінів українською мовою;

визначення труднощів перекладу, що можуть бути зумовлені структурою чи семантичною складовою;

обґрунтування доцільності використання конкретних способів перекладу та їхньої продуктивності.

Об'єктом дослідження є англomовні медичні терміни в фармакологічних інструкціях та їх відповідники в українській мові.

Предметом дослідження є структурні й семантичні особливості термінології, та застосування засобів відтворення термінів українською мовою.

Методи дослідження включають описовий метод, порівняльно-зіставний метод, контекстуальний метод, елементи кількісного аналізу задля визначення частотності вживання певних типів термінів, метод узагальнення.

Наукова новизна роботи полягає в системному описі структурних та семантичних особливостей організації медичної термінології у поєднанні з аналізом можливих способів їхнього перекладу українською, а також у виявленні закономірностей застосування певних прийомів в залежності від морфологічної структури чи семантичної групи.

Апробація одержаних результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорено і схвалено на науково-практичних масових заходах різного рівня, з-поміж яких VII міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми фундаментальних та суспільно-гуманітарних наук» (м. Харків, 2025) – тези «Лексико-семантичні труднощі перекладу медичних термінів»; Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур» (м. Кривий Ріг, 7 листопада 2025 р.) – стаття «Узагальнена періодизація розвитку медичної термінології в англійській мові».

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел (53 найменування). Загальний обсяг роботи становить 60 аркушів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Поняття та специфіка медичного дискурсу

Поняття «дискурсу» в сучасній лінгвістиці не обмежується лише текстом в усній чи письмовій формі. Загалом, під цим поняттям розуміють явище генерації тексту та його сприйняття реципієнтом, а також контекстуальну ситуацію, яка супроводжує цей процес. На відміну від суто тексту, дискурс включає такі аспекти, як соціокультурний контекст, умови функціонування тексту, взаємодія між адресантом та адресатом [25, с. 123]. Відповідно медичний дискурс можна визначити як різновид професійного дискурсу, що функціонує в контексті таких галузей, як медицина, фармація та охорона здоров'я. Він об'єднує усі можливі форми комунікації між лікарями, пацієнтами, науковцями, фармацевтами, учасниками медичної практики та пересічними громадянами, яких може стосуватися предмет дискурсу.

Медичний дискурс здавна цікавить вітчизняних та зарубіжних мовознавців, оскільки медицина – одна з найдавніших сфер людської діяльності, яка виникла ще за часів існування первісних людей і досягла значного рівня розвитку на етапі сучасності. Наразі у мовознавчому просторі вже існує велика кількість праць та доробків в сфері медицини. Науковці активно вивчали походження та розвиток медичної термінології, функціональні особливості медичних текстів, працювали над удосконаленням методичних підходів до аналізу медичної літератури [16, с. 143]. Проте, варто зауважити, що, як і всі інші сфери, медицина активно розвивається і безперечно буде розвиватися в майбутньому великими темпами, що неодмінно вплине на розвиток мовознавства та перекладознавства.

Медичний дискурс охоплює велику кількість різноманітних жанрів, які можна поділити на усні та письмові [23, с. 28]. До письмових належать медична карта пацієнта, журнал обліку процедур, довідка тощо. Усню форму можна представити скаргами пацієнтів, рекомендаціями лікаря, медичними консультаціями.

Мовознавці пропонують різні класифікації мовленнєвих жанрів медичного дискурсу. Так, наприклад, В. Юкало поділив мовленнєві жанри на такі групи [23, с. 28]:

1. Медична наукова мова (дисертації, статті, монографії);
2. Медична розмовна мова (розмова між колегами, нарада, консилиум);
3. Мова медичної документації (направлення, рецепт, медична карта);
4. Мова медичної реклами (плакат, рекламне оголошення).

Враховуючи усі контекстуальні ситуації, в яких можливе існування медичного дискурсу, можна виділити дві основні моделі спілкування, залежно від учасників самого дискурсу [34, с. 258]:

- 1) фахівець – фахівець;
- 2) фахівець – нефахівець.

Медична література, яка є однією з форм реалізації медичного дискурсу, є письмовим відображенням всієї комунікативної діяльності в сфері медицини.

Вона є джерелом усіх наукових знань в цій сфері, задля стандартизації та зручного поширення в суспільстві, зокрема в науковій спільноті.

Медичні тексти належать до найскладніших різновидів наукових текстів, оскільки потребують неабиякої точності та чіткості у відтворенні змісту. Як і будь-яка наукова література, медичні тексти мають ряд ознак і вимог, ігнорування яких є неприпустимим в сфері медицини. Розглянемо дві найсуттєвіші ознаки, котрі притаманні медичним текстам: термінологічну насиченість та інформативність.

Отже, головною ознакою будь-якого медичного тексту, незалежно від моделі дискурсу, є насиченість медичною термінологією. Симптоми, діагностування, медичне обладнання, схеми лікування, назви лікарських препаратів – усе це має тісний зв'язок і прямий вплив на результат лікування і стан здоров'я та життя людини [23, с. 28]. Саме тому ця сфера дискурсу має на меті максимального уникнення неоднозначності у використанні будь-яких мовних одиниць, а особливо термінів. Навіть незначна похибка, будь-яке спотворення або неточність у перекладі у відтворенні лексичної одиниці при перекладі може призвести до хибного розуміння медичного тексту, що своєю чергою, безпосередньо може призвести до серйозних наслідків, котрі можуть вплинути на процес діагностики та лікування – від неправильного розуміння клінічних рекомендацій чи результатів досліджень до помилок у діагностиці чи лікуванні пацієнтів. Таким чином, фахівець, що займається медичним перекладом, несе велику відповідальність за збереження змісту та наукової достовірності термінів. Медична термінологія має високий рівень спеціалізації, і кожен термін часто має чітке, однозначне значення, яке не можна передати довільно. Тому перекладач повинен не лише володіти мовними навичками, а й глибоко розуміти медичний контекст, щоб забезпечити точність, еквівалентність і наукову достовірність перекладу.

Другою з вищезазначених ознак, що притаманна медичному науковому тексту, можна назвати інформативність. Ця ознака покриває найголовнішу функцію медичного дискурсу – інформативну: донесення наукової інформації до реципієнта в усному чи письмовому вигляді. На відміну від інших наукових сфер, медицина має справу з людським життям та здоров'ям безпосередньо, тому виклад результатів спостережень, гіпотез, аргументів має бути чітким, логічним та ґрунтовним.

У медичній літературі, як і в будь-якій іншій науковій літературі, немає місця для суб'єктивної думки та експресії мовця [30, с. 245]. Незалежно від його ставлення до теми чи результатів досліджень, трактування має бути безособовим та неупередженим, оскільки, як і було вказано раніше, найголовнішою функцією медичного тексту є точне донесення наукових фактів без спотворення власною думкою.

Медична мова також наповнена науковими кліше, які уніфікують спосіб викладу, забезпечують його відповідність науковому стилю та зрозумілість для фахівців медичної галузі. Традиційно в наукових текстах не було місця образним засобам. Проте, новий підхід сучасних науковців полягає в тому, що науковий виклад не обов'язково має бути сухим і повністю беземоційним [30, с. 245].

Мовознавці переконані, що помірно і влучне використання образності може позитивно сприяти кращому розумінню складних медичних фактів і доступності викладу матеріалу для пересічних громадян, що дуже доречно в моделі дискурсу фахівець-нефахівець.

Попри інтенсивний розвиток і появу нових підходів у синтезі та аналізі наукових знань, точність та однозначність є основою медичного дискурсу, оскільки від нього залежить не лише якість знань та їхня інтерпретація, а й практичне застосування цих знань безпосередньо на пацієнтах.

1.2. Особливості медичної термінології як основи професійного дискурсу

Медична термінологія – це сукупність понять, що використовуються переважно в медичному дискурсі. Медичний термін може позначати фізіологічні процеси та стани, хвороби та симптоми, методи діагностики та лікування, медичне обладнання, лікарські препарати тощо [12, с. 52]. Сфера використання медичних термінів достатньо широка, що пояснює великий об'єм термінологічної бази.

Історія медичної термінології починається зі «Збірника Гіппократа». Гіппократ, «батько сучасної медицини», зробив значний внесок в розвиток медицини та фармації. Він описав сотні лікувальних речовин та десятки досліджень різних патологій та способів лікування. Збірник містить в собі більше 70 творів на різні теми, в яких були викладені перші зафіксовані терміни, які використовуються досі, наприклад: *hippus, coma, typhus, cholera* [26, с. 111]. Ці терміни є інтернаціональними і з часу їх виникнення майже не зазнали змін.

Розвиток англійської медичної термінології тісно пов'язаний із загальною історією англійської мови та медичними досягненнями відповідних епох [28, с. 82–84]. Представлена авторська періодизація розвитку англійської медичної термінології обґрунтована наступними критеріями, а саме:

- історичним, оскільки розвиток медичної термінології розглядається у контексті історичних етапів становлення медицини. Історичний критерій періодизації розвитку медичної термінології схарактеризований послідовністю формування термінів у різні епохи, коли на медичну науку впливали конкретні культурні, наукові й мовні чинники, такі як вплив мов, які домінували в певний період (латина, давньогрецька, пізніше — національні мови), зміна наукових уявлень, відкриття, інтеграція іншомовних запозичень, характерних для кожної історичної доби;

- лінгвістичним (структурно-морфологічним), оскільки відбувається зміна способів творення термінів: перехід від греко-латинських основ до англомовних; поява нових словотвірних моделей; зміна продуктивності суфіксів, префіксів, композитів; формування акронімів та аббревіатур у сучасний період;

- семантичним, оскільки відбувається зміна змісту та обсягу понять: переосмислення старих термінів; звуження або розширення значення; поява термінів для нових хвороб, методів діагностики чи технологій;

- науково-технічним, котрий зумовлений розвитком медицини, біології, фармації, техніки, а саме появою термінів, що відображають нові відкриття;

впливом сучасних медичних технологій (геноміка, МРТ, телемедицина тощо), а також зміною термінологічних моделей через розвиток цифрової медицини;

- соціокультурним – враховуючи вплив суспільних процесів на термінотворення, які полягають в глобалізації та інтернаціоналізації медичних термінів, зміні етичних норм, стандартизації, що запроваджується ВООЗ та іншими міжнародними органами;

- а також функціонально-комунікативним критерієм, котрий відображає розвиток сфер застосування термінів.

Умовна узагальнена авторська періодизація розвитку англійської медичної термінології дозволяє виокремити п'ять основних періодів [5, с.]:

1-й період – *давньоанглійський* (500–1149 pp.);

2-й період – *середньоанглійський* (1150–1449 pp.);

3-й період – *період Ренесансу* (1450–1699 pp.);

4-й період – *науковий* (1700–1849 pp.);

5-й період – *сучасний* (1850- дотепер), що вміщує два етапи:

I етап *рання сучасність* (1850–1949 pp.);

II етап *пізня сучасність* (1950 pp. – дотепер).

Охарактеризуємо визначені періоди. Перший *Давньоанглійський період* (500–1149 pp.) відзначався переважно використанням германських слів для позначення частин тіла, таких як *bladder, bone, blood, heart, knee, tongue, ear*. Одночасно з'являлися в медичній науці запозичення з латини та християнських традицій (*calf, leg, skin, ill, sick*);

Другий *Середньоанглійський період* (1150–1449 pp.) збігався з нормандським завоюванням, що призвело до поширення латинських та французьких медичних термінів (*joint, vein, remedy, gout*), а епідемії додали слова *epidemic, infection, dysentery*;

Третій *Період Ренесансу* (1450–1699 pp.) характеризувався науковими відкриттями та перекладом медичних трактатів. Латинські терміни адаптувалися до англійської мови (*hepatic, cardiac, lumbal, sacral*), а з італійської мови в англійській мові з'явилися запозичення, такі як *malaria, scarlatina, influenza*;

Четвертий *Науковий період* (1700–1849 pp.) сприяв розвитку академічної медицини та формування термінології;. Цей період характеризується появою термінів академічної медицини, що позначають методи лікування та анатомічні поняття: *inoculation, chickenpox, ptosis, lithotripsy, submaxillary, mastoid*;

П'ятий *Сучасний період* (1850-дотепер) вміщує два етапи: перший етап *Рання сучасність* (1850–1949 pp.) відзначався розвитком більш вузьких напрямків, таких як мікробіологія, хірургія та психіатрія. Цей етап схарактеризовано появою таких термінів як: *sterilization, antisepsis, pathogen, laparotomy, mastectomy, schizophrenia, nutrition, x-ray*; другий етап *Пізня сучасність* (1950 pp. – дотепер) характеризується глобалізацією науки та медицини, а також появою термінів доказової медицини; англійська мова стає міжнародною мовою. На цьому етапі ми бачимо, що в медичному словнику з'являються сучасні терміни та технологічні новинки: *HIV, CT, MRT, bypass, Check-Up*, а також відбуваються зміни у мові клінічної документації та протоколів.

Характерними ознаками медичного терміна, як і терміна будь-якої іншої галузі, є ряд специфічних ознак, які забезпечують доцільність його використання у професійному дискурсі [15, с. 116]:

1) належність до термінологічної системи і тісні зв'язки терміну з іншими поняттями в межах терміносистеми. Тобто кожен медичний термін входить в упорядковану структуру медичної галузі і має своє місце на позначення одиниць медичної чи фармакологічної сфери знань;

2) логічне визначення, яке повністю відображає сутність відповідного предмету чи явища. У медичному дискурсі це невід'ємна умова, оскільки правильне тлумачення поняття безпосередньо впливає на процес та результати діагностики і лікування;

3) однозначність в межах однієї термінологічної системи. Головна мета цієї риси – унеможливити неоднозначне розуміння та хибне трактування у процесі комунікації;

4) точність. У медичному дискурсі не допускаються двозначності та хибних уявлень про поняття. Чіткість та ясність термінів зменшують ймовірність помилок через непорозуміння чи недоречне використання понять та сприяють ефективній комунікації між учасниками дискурсу;

5) стилістична нейтральність. Основне призначення термінів – передавати наукові медичні знання, що унеможлиблює наявність емоційного та експресивного забарвлення в термінах;

6) відсутність синонімії та омонімії у межах однієї терміносистеми: один термін не може позначати два і більше медичних явищ, так само, як і декілька термінів не можуть позначати одне і те саме явище.

Сама медична терміносистема також характеризується низкою ознак, що відображають особливості її розвитку та функціонування [13, с. 69]. Її формують і закономірності внутрішнього мовного розвитку, і взаємодія з іншими галузями знань. Розглянемо детальніше основні риси медичної терміносистеми:

1. Інтеграція, якій характерне поєднання медицини з іншими науками, суміжними та несуміжними, наприклад: *bioprinting* (інтеграція медицини та інженерії);

2. Диференціація полягає у відгалуженні нових наукових підгалузей зі своїми власними терміносистемами. Так сформувалися більш специфічні напрями медичної практики, такі як гістологія, валеологія, імунологія тощо. У кожному з цих напрямів утворилися свої вузькогалузеві термінологічні системи;

3. Інтернаціоналізація медичної термінології характеризується активним використанням запозичень з грецької та латинської мови. Ця ознака робить терміни універсальними та зрозумілими у міжнародному медичному контексті: *hepatitis, diagnosis*;

4. Уніфікація. Її основною метою є стандартизація медичної термінології у міжнародній науковій спільноті. Такі стандарти допомагають систематизувати вживання термінів в наукових роботах та їх перекладах;

5. Економія мовних засобів задля скорочення тексту притаманна медичній термінології, як і для будь-якої іншої термінології. Економія реалізується за

допомогою використання абревіатур, що значно зменшує об'єми текстів та час використаний на його написання: *HR (heart rate)*, *DNA (deoxyribonucleic acid)*.

Наразі мовознавці говорять про неологізацію медикої термінології [13, с. 68]. На появу нових термінів впливає не лише поява нових способів лікування, обладнання, діагнозів, а і загальне переосмислення поглядів на людське здоров'я та традиційну медицину. Так з'явилися неологізми *e-health*, *m-health*, *cyberchondria*, які напряду пов'язані з новим еволюційним етапом людства.

1.3. Структурні та семантичні характеристики медичної термінології

Медична термінологія є важливою частиною наукової лексики. Сучасний етап її формування відзначається стандартизованістю та однозначністю термінів, що вимагає детального вивчення їхньої структури й значення [53, с.70]. Основне призначення медичних термінів – точно передавати наукові поняття та забезпечувати ефективну комунікацію між фахівцями й пацієнтами.

Серед медичної номенклатури ключові місця займають анатомічна та гістологічна [9, с. 3]. Ці терміносистеми є основними для формування інших медичних наукових знань. Також важливою термінологією є клінічна. Ця терміносистема містить в собі найуживаніші елементи термінотворення і є базою для творення інших терміносистем. Фармацевтична термінологія також грає невід'ємну роль в медичному дискурсі.

Медична термінологія має чітку структурну організацію. За будовою медичні терміни поділяють на прості (*aorta*, *diabetes*), складні (*bloodstream*, *nurse-technician*) та терміни-словосполучення (*ischemic heart disease*, *internal cardiac massage*) [13, с. 69].

Терміни-словосполучення також можна класифікувати за типом компонентів: 1) усі компоненти словосполучення є самостійними термінами (*ischemic heart disease*); 2) поєднання медичного терміна і загальноновживаної лексичної одиниці — найпродуктивніший тип (*blood pressure monitor*); 3) обидва компоненти — загальноновживані слова, термін формується лише в їх поєднанні (*Gram-positive*).

Структурний склад медичних термінів має певну логіку: більшість термінів складається з коренів та афіксів, кожен з яких має певне значення [40, с. 2]. Розуміння складових дозволяє легко зрозуміти новоутворені та похідні слова навіть нефахівцю.

Мовознавці поділяють терміноелементи англійської медичної термінології на такі семантичні групи [24, с. 110–111]:

1. Компоненти, що позначають кількість чи розмір: *macro-*, *micro-*, *poly-*, *oligo-*, *mega-*, *mini-*. Такі компоненти допомагають позначити збільшення чи зменшення кількісних показників або інтенсивності прояву явищ в організмі людини. Також за допомогою їх використання зазвичай утворюються антонімічні пари: *macrocephaly* – *microcephaly*, *polyuria* – *oliguria*;

2. Компоненти, що позначають зародження, походження та розвиток: *bio-*, *blasto-*, *embryo-*, *gen-*, *-genesis*, *-poiesis*. Терміни з такими елементами, як правило, вказують на процес формування та появи нових тканин та клітин: *biopsy*, *embryogenesis*;

3. Компоненти, що вказують на подібність чи різноманітність: *homo-*, *homeo-*, *mono-*, *hetero-*, *allo-*, *aniso-*. Вони передають відношення між поняттями або явищами за схожістю чи відмінністю: *homeostasis*, *heterogenic*, *anisocoria*;

4. Компоненти, що вказують на зв'язок з людиною чи статтю: *anthropo-*, *andro-*. Ці компоненти допомагають пов'язати явище з особливостями людської життєдіяльності або з її статевими ознаками: *anthropometry*, *andrology*;

5. Компоненти, що позначають органи чи системи органів: *angio-*, *hemo-*, *osteo-*, *arthro-*, *dermato-*, *gastro-*, *myo-*, *neuro-*, *cardio-*. Ці елементи утворюють більшість медичних термінів, особливо на позначення симптомів, хвороб чи методів дослідження: *dermatitis*, *gastroscopy*, *neurology*.

Медичні складні терміни в англійській мові поділяються на чотири лексико-семантичні групи [24, с. 111]. Такі терміни мають чітку структурну організацію, що дозволяє легше орієнтуватися в термінах і визначати їхнє походження.

1. Назви галузей та спеціалістів: *cardiology*, *ophthalmology*, *pulmonologist*;

2. Назви хвороб та патологій: *nephrolithiasis*, *dermatomycosis*, *hemophilia*;

3. Назви обладнання та процесів діагностики: *fluorograph*, *gastroscope*, *encephalography*;

4. Назви видів лікування та хірургічних втручань: *hysterectomy*, *hydrotherapy*, *hemotherapy*.

Кожне слово має власне семантичне поле, що дозволяє набувати різних значень залежно від контексту. Теорія термінологічного поля передбачає, що термін існує та виконує свої функції лише в межах певної термінології [11, с. 68]. Так, для фахової медичної термінології семантичне поле є максимально звуженим, що забезпечує його точність та однозначність.

Англомовна медична термінологія, як і будь-яка інша, поповнюється різними способами. Науковці процес утворення нових слів називають контрольованим та природним явищем, яке відбувається в умовах дотримання законів мови [19, с. 70]. Так, можна виділити такі способи словотворення термінів:

1. Морфологічний: Утворення термінів за допомогою словоскладання та аббревіації (*angioplasty*, *MRI*);

2. Синтаксичний: створення термінів-словосполучень (*chronic obstructive pulmonary disease*);

3. Семантичний: звуження загальноживаних слів та метафоризація (*heartburn*, *sponge kidney*);

4. Запозичення: терміни з латини та грецької (*diagnosis*, *hematology*);

5. Еліпсис: опущення одного з компонентів словосполучення [12, с. 52]. При цьому інший компонент зберігає семантику всього словосполучення, наприклад: *gastric* (*gastric ulcer*).

У сучасному медичному дискурсі аббревіація також посідає особливе місце. Аббревіація виконує такі функції: номінативну (позначення явищ), оптимізаційну (скорочення багатослівних термінів), стилістичну (підкреслюють спеціалізацію тексту), комунікативну (передача великої кількості інформації за короткий час) [27, с. 174]. Все це дозволяє скоротити обсяг тексту, зробити процес передачі інформації швидким та лаконічним, зберігаючи повноту значень.

Значну частину медичної терміносистеми становлять епоніми, які охоплюють поняття різних семантичних категорій [42, с. 274]. Наприклад, анатомія тіла (*Fallopian tubes*), захворювання (*Alzheimer's disease, Parkinson's disease, Cushing's disease*), симптоми (*Babinski reflex, Brudzinski sign*), переломи (*Jefferson fracture, Colles' fracture*), процедури (*Heller myotomy, Seldinger method*), медичні прилади (*Bard-Parker scalpel*). Епоніми часто походять від імен дослідників, пацієнтів або навіть вигаданих персонажів, наприклад: *Pickwick syndrome, Robin sequence*. Вони виконують кілька важливих функцій у медичній термінології: слугують коротким позначенням складних явищ, несуть пам'ять про науковців, що зробили внесок у розвиток медицини та забезпечують ефективну комунікацію серед фахівців. Використання епонімів у перекладі може створювати певні труднощі. Наявність епоніму в одній мові не гарантує його існування або зрозумілості в іншій мові: наприклад, *Down syndrome* відомий у більшості мов, тоді як *Jackson syndrome* або *Capgras syndrome* можуть бути маловідомими за межами англomовного середовища. Деякі епоніми мають історичний контекст, який слід враховувати в процесі перекладу і, за потреби пояснювати: *Asperger's syndrome*, наприклад, несе історичний контекст пов'язаний з особою засновника та його діями під час Другої світової війни [52, с. 25-26].

Медична термінологія є складною, але має чітку семантичну організацію. Її елементи тісно пов'язані між собою, а їхня структура забезпечує точність і зрозумілість у професійному спілкуванні.

1.4. Основні підходи та стратегії перекладу медичної термінології

Переклад можна визначити як своєрідну мовну діяльність, яка спрямована на найбільш повноцінне відтворення форми та змісту засобами іншої мови [22, с. 167]. Як і будь-який інший науково-технічний переклад, медичний переклад здійснюється досвідченим фахівцем, який не лише максимально точно відтворює зміст оригіналу, а й робить текст перекладу зрозумілим для читача.

Медичний переклад є одним з найскладніших різновидом науково-технічного перекладу та охоплює переклад великого різноманіття документації та літератури, серед яких можна виділити такі основні типи [10, с. 45-46]:

1. Медична документація: історії хвороби, результати досліджень, протоколи та висновки;
2. Документація з клінічних досліджень лікарських препаратів: договори про проведення досліджень, протоколи досліджень, індивідуальні реєстраційні картки;
3. Фармацевтична документація: листки-вкладиші, інструкції до препаратів, документація з контролю якості;
4. Документація медичного устаткування та інструментарію: інструкції з експлуатації, каталоги, рекламні матеріали;
5. Інтернет-ресурси: сайти з інформацією про клінічні чи фармакологічні дослідження, медичне устаткування тощо;
6. Науково-популярна література: статті та книги для широкого кола читачів;

7. Наукова медична література: наукові статті, дисертації, монографії довідники для медичних працівників та студентів медичних спеціальностей.

Переклад медичних текстів включає в себе тексти різних медичних галузей, таких як, кардіологія, стоматологія, фармакологія тощо. Жанри в кожній галузі є також різноманітними. Незалежно від того, чи йдеться про наукові статті, інструкції до лікарських засобів, чи протоколи досліджень, вони відрізняються обсягами та композицією [43, с. 77]. Так, перекладач має враховувати не лише мовні аспекти перекладу, а і юридичні та культурні, аби медичний текст відповідав українським стандартам.

Процес розробки та впровадження медичних протоколів та лікарських засобів здійснюється переважно англійською мовою на світовому рівні. Якісний переклад інструкцій українською є необхідністю, оскільки це сприяє активнішому впровадженню медичних нововведень в Україні [37, с. 276]. Такий переклад потребує не лише точності, а й адаптації міжнародних стандартів під національні норми та особливості медичної сфери.

Під час перекладу медичної термінології застосовуються різні методи, що сприяють точності та збереженню змісту оригіналу. Найпоширенішими є пошук словникових відповідників, транскрибування, транслітерування, калькування, описовий переклад, контекстуальна заміна, конкретизація, генералізація та лексичні додавання [6, с. 64–65].

1. Транскрибування застосовується, коли потрібно передати звучання іншомовного слова літерами української мови (*neuron* – *нейрон*, *thrombosis* – *тромбоз*);

2. Транслітерування полягає у збереженні написання терміна згідно з літерами оригіналу (*virus* – *вірус*, *neurology* – *неврологія*);

3. Калькування означає переклад складових частин іншомовного слова українськими еквівалентами (*blood pressure* – *кров'яний тиск*, *immune response* – *імунна реакція*);

4. Якщо точного відповідника немає, використовується описовий переклад, який пояснює значення терміна (*white coat hypertension* – *підвищений тиск у присутності лікаря*; *runner's knee* – *біль у коліні, спричинений бігом*);

5. Контекстуальна заміна створює варіант більш узагальненого терміну, який є звичнішим для нефахівців (*tachycardia* – *прискорене серцебиття*);

6. Конкретизація – заміна слова з широким значенням на точніше (*fluid* – *рідина* – *ліквор* або *кров* залежно від контексту);

7. Протилежний прийом – генералізація, тобто узагальнення вузького поняття (*hepatocellular carcinoma* – *рак печінки*).

Вибір стратегії перекладу медичних термінів має залежати від функцій та прагматичних аспектів використання термінів у конкретному тексті [18, с. 40]. Так, наприклад, у науковому та офіційно-діловому стилях терміни зазвичай перекладаються за допомогою еквівалентів. В публіцистичному, побутовому та художньому стилях перекладач може вдаватися до спрощень і детерміналізації, балансує між точністю та зрозумілістю.

Сучасна медична термінологія постійно поповнюється новими одиницями, що може затримувати процес впровадження нових медичних знань та їх

практичного використання. Основним труднощами перекладу науковці виділяють такі [12, с. 52]:

1. Невпорядкованість термінологічної системи: наявність синонімів в межах однієї або кількох медичних галузей ускладнює вибір точнішого відповідника (*myocardial infarction* та *heart attack* на позначення гострого порушення кровопостачання серцевого м'яза – *інфаркт міокарда, серцевий напад, гострий коронарний синдром*);

2. Грецизми та латинізми: англійська мова насичена термінами іншомовного походження, що може спричинити плутанину при перекладі. Наприклад, термін *epistaxis* в англійському тексті може викликати труднощі у перекладача, оскільки цей грецизм не такий поширений як синонім англійського походження *nosebleed*;

3. Відсутність еквівалентних понять та явищ: деякі терміни позначають поняття та явища, які не мають аналогу в українських реаліях. Так, наприклад, *do-not-resuscitate order (DNR)* – є офіційним розпорядженням, що забороняє реанімаційні заходи у випадку зупинки серця. В українському законодавстві немає офіційного аналогу подібним практикам, що ускладнює процес перекладу;

4. Відмінність у значеннях: деякі терміни можуть мати відмінне значення в англійській та українській мовах. Для прикладу, слово *intoxication* в англійській мові часто означає алкогольне або наркотичне сп'яніння, тоді як в українській мові термін *інтоксикація* традиційно вживається у значенні загального отруєння організму токсичними речовинами.

Також до основних проблем медичного перекладу додають переклад медичних аббревіатур і скорочень, що є досить складним завданням, оскільки система аббревіації в англійській мові є значно більш розвиненою та різноманітною, ніж в українській [32, с. 177]. У результаті часто неможливо зберегти аббревіатуру в її оригінальному вигляді при перекладі.

Українська медична термінологія є неоднорідною за походженням. Однак, що стосується анатомічної термінології, то основу цієї терміносистеми складають спільнослов'янські терміни (*волокно, жилка*), східнослов'янські (*пазуха, шийка*) та власне українські (*потилиця, м'яз*) [7, с. 14]. Ця різноманітність вказує про історичний розвиток медичної термінології в українській мові.

У сучасній українській науковій термінології існує проблема термінотворення. За період незалежності було видано понад 600 українських галузевих словників [21, с. 44–45]. Однак науковці визначили дві провідні тенденції у підходах до термінотворення: відновлення термінології 20-30-х років ХХ ст. та використання англомовних термінів. Обидва підходи не сприяють нормалізації термінології, а термінологічні прогалини частіше заповнюються словами іншомовного походження.

Наразі частіше простежується тенденція до спрощення процесу міжмовної адаптації за допомогою транскрипції, транслітерації та калькування. Цей підхід характеризується стислістю, однозначністю та зрозумілістю на міжнародному рівні, що спонукає до швидкого зближення мовних систем [33, с. 313–314]. Однак цей підхід збіднює мову перекладу і національна специфіка втрачається. Науковці вважають, що усунення таких форм і створення адекватних еквівалентів допоможе уникнути помилок та неточностей при перекладі [8, с. 71]. Очищення

медичної мови від чужорідних форм допоможе створити більш точну та зрозумілу систему термінів, яка буде відповідати українським реаліям.

Окрім високої точності, медичні тексти також потребують високої відповідальності перекладача через необхідність дотримання етичних норм [1, с. 3]. Це робить медичний переклад особливо складним, вимагаючи не лише лінгвістичних знань, але й розуміння особливостей медичного дискурсу.

Не менш важливою етичною цінністю в практиці медичного перекладу є конфіденційність. Медичні перекладачі повинні поважати конфіденційність історій пацієнтів, інформованих згод, документації з розробки ліків та медичних патентів, серед інших жанрів. Також необхідно зауважити на сприяння розумінню, повазі та співчуттю до людей з інвалідністю, до різної чутливості пацієнтів щодо їхніх захворювань, а також до різних культурних поглядів на здоров'я та хвороби [50, с. 29]. Таким чином, етичні пріоритети можуть змінюватися залежно від конкретних комунікативних ситуацій.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

2.1. Аналіз морфологічної структури медичних термінів

Класифікація термінів за морфологічною структурою є важливим етапом у вивченні термінології, оскільки дозволяє розглядати різні типи медичних понять і краще зрозуміти механізми їхнього утворення. Визначення, як структура термінів впливає на їхнє функціонування в медичних текстах, є важливим кроком у дослідженні продуктивності та точності медичної комунікації.

Морфологічна структура англомовної медичної термінології вирізняється складністю та багатокомпонентністю, що зумовлено історичним нашаруванням лексичних елементів різного походження – грецького, латинського, англосаксонського, французького та пізніших інтернаціональних запозичень. Кожен терміноелемент будь-то корінь, суфікс чи префікс у більшості випадків має усталене, стабільне семантичне значення, яке зберігається у різних термінах незалежно від контексту. Завдяки цьому така система набуває ознак високої передбачуваності, оскільки значення цілого терміна може бути частково або повністю виведене зі значень його структурних компонентів.

Наявність прозорості та логічно впорядкованої морфемної структури відіграє важливу роль у формуванні сучасної англомовної медичної лексики. Чітке розмежування функцій кореневих морфем, що зазвичай позначають анатомічні структури, фізіологічні процеси, патологічні стани, та афіксації, яка уточнює локалізацію, ознаку, ступінь або метод втручання, значно полегшує створення нових термінів. Знання цих компонентів дозволяє миттєво ідентифікувати термін навіть у тому випадку, коли перекладач уперше стикається з ним у тексті. Саме тому морфологічна прозорість медичних термінів є важливим принципом, що сприяє стандартизації та стабільності терміносистеми.

Для перекладача чітке розуміння морфологічної будови медичних термінів має стратегічне значення. Володіння базовими терміноелементами, такими як *cardio-*, *neuro-*, *hemo-*, *-itis*, *-ectomy*, *-logy*, істотно спрощує роботу із науковими та клінічними джерелами, дозволяючи не лише правильно інтерпретувати значення терміна, а й швидко встановлювати його відповідник цільовою мовою. Отже, знання компонентної структури сприяє точності, адекватності та оперативності перекладу, що є критично важливим у медичній сфері, де неточність може призвести до суттєвих помилок у розумінні тексту.

Разом із тим, недостатня поінформованість перекладача щодо специфіки морфологічної організації медичних термінів може спричинити суттєві труднощі. Нерозуміння семантики окремих терміноелементів іноді призводить до хибної інтерпретації змісту, неправильного вибору еквівалента або порушення логіки наукового викладу. Особливо проблемними є випадки, коли один і той самий термінологічний елемент має омонімічні або близькі за звучанням аналоги, що насправді належать до зовсім інших семантичних груп. Крім того, навіть незначні помилки у розшифруванні морфем можуть кардинально змінювати зміст терміна. Наприклад: *osteo-* і *osteo-* / *osteo-itis* на противагу *osteitis*, *-tomy* vs *-ectomy*, що в

медичному перекладі є неприпустимим. Оскільки *osteo-* – продуктивний грецький формант, який означає «кістка, пов'язаний із кісткою» у складних термінах. Наприклад: *osteogenesis*, *osteopathy*, *osteoblast*. А *oste-* – той самий корінь, але використаний у композиції без голосної вставки *o*. Це часто залежить від фонетичноїзручності: *osteitis*, замість *osteitis*, що було б незручним для вимови. Тому *osteitis* – некоректна форма, яка не використовується в англійській термінології, навіть якщо теоретично зрозуміла, натомість *osteitis* – правильна форма, що означає «запалення кістки» [46; 47; 49]. Правильність морфемної комбінації є стандартизованою. Як результат, перекладач не має права конструювати «логічні», але неіснуючі терміни.

Основою для аналізу морфологічної структури медичних термінів в даному дослідженні стали інструкції до лікарських препаратів англійською мовою. Такі інструкції містять велику кількість медичної термінології різного походження та тематичних груп. Так, було виокремлено 300 медичних термінів з офіційних англійських інструкцій до таких препаратів: Aspirin Cardio [36], Betoptic Eye Drop [38], Folic Acid [41], Loperamide [45], Strepsils [51], Omeprazole [35] (Додаток). Усі ці лікарські засоби відносяться до різних категорій препаратів, та мають різну специфіку дії, що дозволяє максимально урізноманітнити вибірку та проаналізувати ширший перелік термінології.

За морфологічною структурою усі терміни було поділено на прості терміни, складні терміни та терміни-словосполучення. Найбільше в інструкціях до лікарських препаратів було виявлено термінів-словосполучень (165 термінів); найменше – складних (24 терміни). Усі інші терміни з переліку за своєю структурою є простими (111 термінів), та займають більше третини загальної кількості виокремлених термінів. У процентному співвідношенні це 55% термінів-словосполучень, 37% простих термінів та 24% складних термінів (Рис.1).

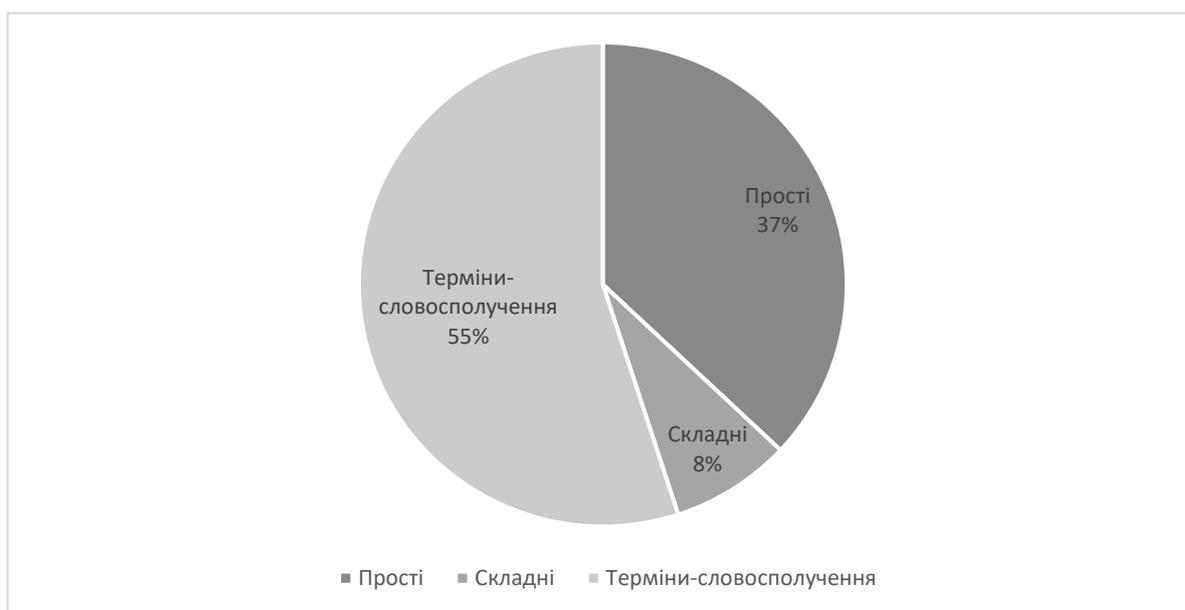

Рис. 1 – Класифікація термінів за морфологічною структурою

Прості терміни характеризуються наявністю лише однієї основи слова. Незалежно від кількості префіксів і суфіксів такі терміни мають лише один

корінь: *alopecia, convulsion, dermatitis, insulin, plasma, talc, vertigo*. Такі терміни утворюють базовий каркас терміносистеми і приймають активну участь в утворенні нових, більш складних термінів. Прості терміни зазвичай використовуються на позначення загальних анатомічних та фізіологічних понять: *miosis, diuretics, ascites, blood, liver, vascular*. За допомогою таких простих термінологічних одиниць уможлиблюється активне розростання термінологічної системи. Так, прості терміни компонується між собою і утворюють складніші одиниці: *celebrovascular, vascular occlusion, blood sugar level, red blood cells, liver cirrhosis, severe liver dysfunction*.

Більшість простих термінів мають латинське чи грецьке походження, які зберегли свій первісний вигляд: *in vitro, in vivo, hepatitis, ileus*. Проте також зустрічаються багато термінів, які вже мають форму більш притаманну англійській мові. Такі терміни на певному етапі розвитку проникли в англійську мову, проте частково або повністю адаптувалися до її норм: *hallucinations, constipation, hypersensitivity, treatment*. Невелика частина простих термінів має власне англійське походження: *hoarseness, rash*. Зазвичай такі терміни виступають на позначення понять та явищ, що виникли значно пізніше і не попали під вплив іншої мови та культури.

Складні медичні терміни, попри те, що складають найменшу частину вибірки, становлять одну з найчисельніших груп у сучасній англомовній медичній термінології. Вони утворюються за допомогою складання двох чи більше коренів та можуть доповнюватися певною кількістю афіксів. Кожен з коренів має самостійне значення, тому при їх поєднанні значення додаються, утворюючи нове, більше конкретне поняття. Така структура надає можливість для створення нових термінів, що відповідають вимогам сучасних наукових досліджень і технологій. Основи, які методом поєднання утворюють складні терміни, зазвичай мають грецьке чи латинське походження. На відміну від термінів-словосполучень, складні терміни становлять одне слово, складене з кількох основ: *bacteriostatic, encephalopathy, haematemesis*.

Вивчаючи морфологічний склад, можна виокремити три основні моделі, за якими найчастіше будуються складні терміни:

1. Корінь+корінь+суфікс. В таких словах корені зазвичай позначають назви хімічних елементів, органів, функції, процесів тощо та містять в собі основне семантичне навантаження, яке допомагає визначити походження та визначення терміну. Суфікс в таких термінах слугує засобом визначення частини мови, до якої належить термін, та його семантичної групи: *methotrexate, photosensitivity, thrombocytopenia*. Варто зазначити, що коренів може бути більше двох;

2. Префікс+корінь+корінь+суфікс. Терміни з такою структурою часто містять в собі префікс *a-*, на позначення заперечення чи протилежності поняття. Як і в попередній моделі, коренів може бути більше ніж два, проте двокореневі терміни є найбільш уживаними: *achlorhydria, agranulocytosis*;

3. Корінь+корінь. Ця модель термінотворення більш притаманна термінам, що мають власне англійське походження, та термінам, що утворилися шляхом відкидання афіксів, притаманних грецьким та латинським словам: *bronchospasm, coronavirus, headache*.

У результаті таких структурних поєднань утворюються стійкі неподільні одиниці, що активно використовуються в науковому медичному дискурсі та беруть участь у творенні ще складніших термінів та термінів-словосполучень.

Терміни-словосполучення є найчисельнішою групою проаналізованих термінів та сучасної медичної термінології в цілому. Причиною цього може бути динамічний розвиток медицини як науки, що вимагає постійного й інтенсивного поповнення термінологічної бази. Із появою нових знань, терміни на позначення нових явищ та понять ускладнюються настільки, що для їх позначення недостатньо одного багатокореневого слова, тому створюються багатокомпонентні термінологічні словосполучення, які допомагають передати сутність явища чи предмету найточніше та найповніше.

Терміни-словосполучення – це сталі поєднання двох чи більше лексем, які разом утворюють нове поняття на позначення більш конкретних явищ. Вони характеризуються аналітичною структурою, тобто складаються з декількох слів, кожне з яких зберігає свої граматичні ознаки. Слова, що складаються в термінологічне словосполучення, утворюють одне ціле та функціонують як одна одиниця. Поєднання складників таких термінів характеризується семантичною цілісністю та синтаксичною зв'язністю.

За своєю структурою терміни-словосполучення можна поділити на:

1. Двокомпонентні – термінологічні словосполучення, що містять в собі лише два повнозначних слова: *gastrointestinal tract*, *initial diagnosis*, *microscopic colitis*, *pharmacological properties*. Застосування цих термінів можна простежити в таких реченнях: *As even small doses of acetylsalicylic acid are absorbed, all circulating blood platelets on their way from the gastrointestinal tract to the liver are irreversibly inhibited in the pre-hepatic mesenteric blood vessels [36]; For the symptomatic treatment of acute episodes of diarrhoea associated with Irritable Bowel Syndrome in adults aged 18 years and over following initial diagnosis by a doctor [45].*

2. Багатокомпонентні – терміни-словосполучення, які складаються з трьох чи більше повнозначних лексичних одиниць: *acute myocardial infarction*, *blood sugar level*, *chronic open-angle glaucoma*, *post-operative throat soreness*. Використання цих термінів можна побачити в таких реченнях: *In the event of acute myocardial infarction, 200–300 to acetylsalicylic acid intravenously or orally with a quickly reabsorbing acetylsalicylic acid preparation (non enterically-coated form) [36]; Anti-diabetics (e.g., insulin, sulphonylureas): the blood sugar level may decrease [36]; Betoptic Eye drops, solution or Betoptic S Eye drops, suspension is indicated for the reduction of elevated intraocular pressure in patients with chronic open-angle glaucoma or ocular hypertension [38]; In one study, Strepsils lozenges have also been shown to significantly decrease post-operative throat soreness and hoarseness 20 minutes and 24 hours after intubation [51].*

У таких термінологічних словосполученнях, як правило, є один головний компонент, найчастіше це іменник, що позначає семантичну основу словосполучення (наприклад, *infarction*) та залежні компоненти, які уточнюють та розкривають значення головного компоненту (*acute*, *myocardial*).

Характерною особливістю термінологічних словосполучень є висока комбінаторна здатність її елементів. Майже у кожного простого чи складного

терміна, який є складовою терміна-словосполучення, існує безліч варіацій цього використання у поєднанні з іншими простими чи складними термінами. Так, наприклад, прикметник “severe” активно використовується в термінологічних словосполученнях на позначення діагнозів: *severe heart failure, severe liver dysfunction, severe renal dysfunction*. А іменник *disease* є досить популярним головним елементом в незліченній кількості термінологічних словосполучень на позначення хвороб різних систем та характерів: *arterial occlusive disease, Crohn’s disease, inflammatory gastrointestinal disease* [47].

За будовою терміни-словосполучення в медичному дискурсі найчастіше будуються за такими моделями:

1. Прикметник+іменник. Така модель реалізації термінологічних словосполучень є найпоширенішою. В таких термінах прикметників може бути три і більше і вони виконують роль означення та уточнюють значення іменника: *metabolic processes, oral bacterial load, ocular hypertension, respiratory syncytial virus*. Як саме ці терміни вживаються в реченнях, можна наочно побачити на таких прикладах: *Folic acid is a member of the vitamin B group which is reduced in the body to tetrahydrofolate, a co-enzyme active in several metabolic processes and produces a haemopoietic response in nutritional megaloblastic anaemias* [41]; *An overall reduction in the oral bacterial load was also seen in one in-vivo study* [51]; *Data obtained during controlled clinical trials in patients with chronic open-angle glaucoma and ocular hypertension indicates that treatment with Betoptic S Eye drops, suspension has a superior long-term benefit on the visual field as compared to treatment with timolol, a non-selective beta-blocker* [38]; *A virus, para-influenza virus, respiratory syncytial virus, cytomegalovirus and coronavirus has also been observed for both AMC and DCBA as well as the combination of the two after 1-2 minutes contact* [51];

2. Іменник+іменник. Зазвичай в таких термінологічних словосполученнях застосовуються прийменники, властиві англійській мові: *of, in, from*. Такі конструкції притаманні англомовним термінологічним системам та широко застосовуються для позначення різних явищ. У таких структурах зазвичай перший іменник виступає головним компонентом і позначає власне явище, а другий іменник уточнює та пояснює значення першого: *loss of consciousness, swelling of the face, blood in stools*. Ці терміни вживаються в таких реченнях: *Loss of consciousness, depressed level of consciousness, tiredness, dizziness, or drowsiness may occur when diarrhoea is treated with this medicine* [45]; *Hypersensitivity reactions may include rash, urticaria and angioedema, which may include swelling of the face, neck, throat or tongue that could affect breathing* [51]; *This medicine is contraindicated in patients with acute dysentery, which is characterised by blood in stools and high fever* [45];

3. Іменник+дієприкметник. Ця модель є не такою продуктивною, як попередні дві, проте часто фіксується в сучасній медичній літературі і у фармакологічних інструкціях зокрема. В таких словосполученнях іменник позначає більш загальне поняття, а дієприкметник, разом з усіма залежними від нього словами, уточнює і пояснює іменник: *combinations requiring precaution for use, contraindicated combinations*. Терміни, що складаються за такою моделлю,

можна побачити в назвах розділів інструкцій: *Combinations requiring precaution for use, Contraindicated combinations* [36].

Серед термінологічних словосполучень окрему групу становлять епоніми. Епонімічні терміни, назви яких утворилися від власних імен відомих лікарів, дослідників, пацієнтів, займають окреме місце в англійській сучасній медичній терміносистемі.

4. Епоніми належать до термінів-словосполучень, оскільки складаються зазвичай з двох лексичних одиниць, одна з яких є антропонімом, а інша – загальною назвою. Як правило, модель таких термінів виглядає як поєднання власної назви з іменником, де власне ім'я виконує функцію залежного слова словосполучення та означення, а іменник виступає головним словом: *Lyell's syndrome, Stevens-Johnson syndrome, Prinzmetal's angina, Crohn's disease*. Також, аналізуючи приклади, можна зазначити, що в більшості епонімів використовується присвійна форма іменника, що графічно позначається 's (апостроф+s) та створює граматичний зв'язок між компонентами. Вживання вищезазначених епонімів можна помітити в таких реченнях: *Severe skin reactions, including exudative erythema multiform, Stevens-Johnson syndrome, toxic epidermal necrolysis (Lyell's syndrome)* [36]; *In patients with cardiovascular diseases (e.g., coronary heart disease, Prinzmetal's angina and cardiac failure) and hypotension, therapy with beta-blockers should be critically assessed and the therapy with other active substances should be considered* [38]; *Inflammatory gastrointestinal diseases (such as Crohn's disease, ulcerative colitis)* [36].

Відмінною характерною рисою епонімів є термінологічна неподільність. На відміну від звичайних термінологічних словосполучень, всі елементи якої можуть вільно утворювати нові словосполучення, епонімічні терміни є цілісними та неподільними, оскільки лише один компонент словосполучення має своє лексичне значення. Антропонім не має власного смислового навантаження і не може існувати в терміносистемі за межами термінологічного словосполучення, в якому він відіграє роль означення. Тобто усі епонімічні словосполучення в медичній терміносистемі не сприймаються як поєднання двох повнозначних слів, здатних комбінуватися з іншими елементами терміносистеми, а як усталений двокомпонентний термін з єдиним значенням та неподільною структурою.

Ще однією важливою групою термінів-словосполучень є аббревіатури. Аббревіатури – це скорочені форми термінологічних сполучень, які утворилися переважно шляхом поєднання початкових літер елементів словосполучення. На сучасному етапі розвитку медичного дискурсу, використання аббревіатур є особливо актуальним. Така економія мовних засобів сприяє швидшій та продуктивнішій комунікації, робить процес передачі інформації більш зручним. Проте, в інструкціях до лікарських препаратів вони використовуються з обережністю, оскільки такі тексти призначені переважно для пересічних громадян, для яких розшифровані еквіваленти цих аббревіатур можуть бути незнайомими та незрозумілими. Саме тому перевага віддається повним словосполученням, а аббревіатури можна побачити лише в дужках після терміна-словосполучення: *percutaneous transluminal coronary angioplasty (PTCA), toxic epidermal necrolysis (TEN), transient ischaemic attacks (TIA)*. Ці аббревіатури з їхніми

повними формами використовуються в таких реченнях: Prevention of thrombosis (reocclusion prophylaxis) after aortocoronary bypass, *percutaneous transluminal coronary angioplasty (PTCA)* and arteriovenous shunt in dialysis patients; Erythema multiforme, Stevens-Johnson syndrome, *toxic epidermal necrolysis (TEN)* [36]; Prophylaxis of cerebrovascular insults after precursor stages have occurred (*transient ischaemic attacks, TIA*) [36].

Єдина аббревіатура, що була використана в англomовній фармакологічній інструкції без розшифрування, це *OTC doses (over-the-counter doses)* [47]. Відсутність повної форми чи пояснень в тексті можна аргументувати загальнозживаністю цієї аббревіатури в інших сферах. Це робить її упізнаваною та зрозумілою для англomовних читачів. Також, на відміну від вузькоспеціалізованих медичних аббревіатур, розшифрування цього терміну не є обов'язковим, оскільки нерозуміння чи незнання цієї аббревіатури не має жодних ризиків, пов'язаних з неправильним діагностуванням, лікуванням, дозуванням тощо.

Беручи до уваги класифікацію медичних термінів за структурою, можна помітити, що прості, складні та терміни-словосполучення тісно пов'язані між собою та безпосередньо впливають на формування структурної організації терміносистеми. Наявність великої кількості різноманітних компонентів уможливорює варіативність термінологічної системи, що ефективно позначається на її розвитку.

2.2. Лексико-семантичні особливості медичної термінології в англійській мові

Лексико-семантична система медичної термінології є надзвичайно об'ємною, але при цьому лишається логічно структурованою. Усі медичні терміни характеризуються точністю та однозначністю, оскільки їхня основна роль полягає не лише в маркуванні основних медичних понять, а й формуванні чітких, зв'язних та правдивих наукових медичних текстів, які будуть максимально точно відтворювати та описувати медичні факти. З огляду на це, вивчення лексико-семантичних особливостей медичної термінології є важливим етапом в процесі перекладу, задля чіткого розуміння текстів та уникнення двозначності в процесі науково-медичної комунікації.

Класифікація медичних термінів за семантичним значенням може бути надзвичайно розгалуженою, оскільки медицина тісно пов'язана з багатьма іншими науками про людину та її будову: анатомією, фізіологією, мікробіологією, генетикою тощо. Усі ці науки поповнюють медичну терміносистему новими одиницями, утворюючи лексико-семантичні групи.

Особливістю термінології в інструкціях до лікарських препаратів є різноманітність. Кожна інструкція містить в собі не лише опис фармакологічних властивостей, діючих речовин та компонентів, а й включає в себе багато термінів інших семантичних груп в описах анатомічних чи фізіологічних особливостей, а також клінічних показань.

На основі аналізу 300 медичних термінів з англomовних фармакологічних інструкцій було визначено три основні лексико-семантичні групи: клінічні, фармакологічні, та анатомо-фізіологічні (Рис. 2).

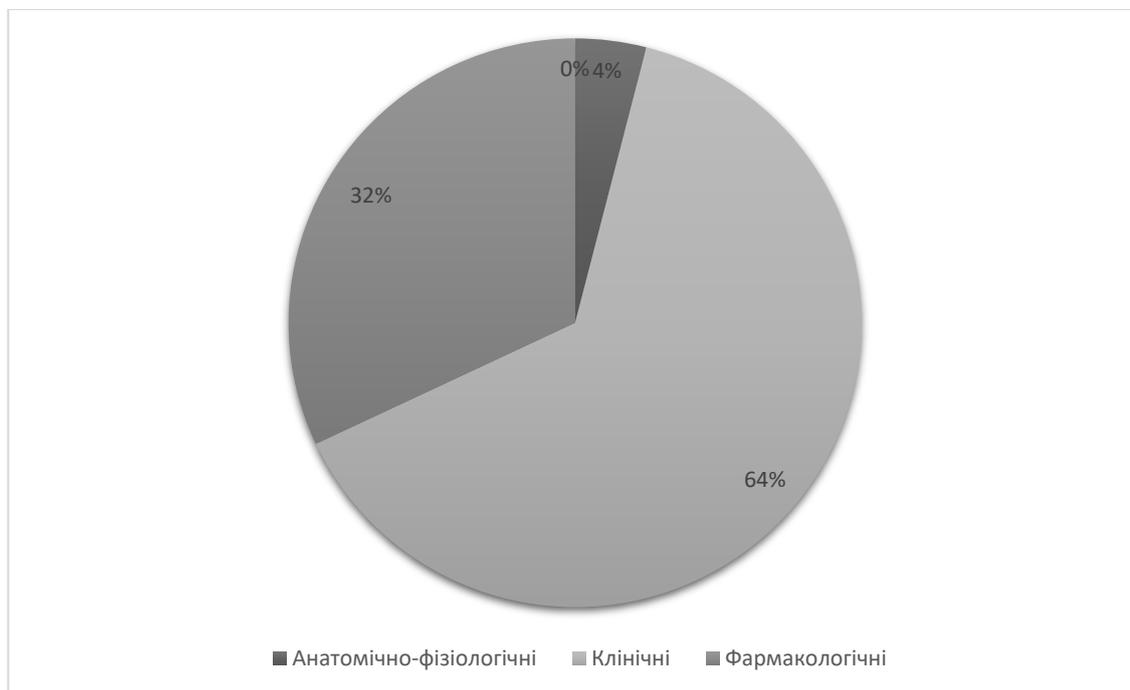

Рис. 2 – Класифікація за семантичним значенням

Найбільш чисельною лексико-семантичною групою є клінічна термінологія. Її частка становить 64% (192 терміни з 300, що значно більше половини). Причиною цього є основна функція медичних препаратів – лікування, полегшення перебігу захворювань та їхніх проявів. Саме тому в інструкціях можна побачити значні обсяги текстів, в яких описуються різні клінічні стани, симптоми, особливості лікування, в розділах з показаннями та протипоказаннями. Незважаючи на складність розмежування клінічної термінології на підгрупи, можна умовно виділити групи термінів на позначення різних категорій клінічної медицини:

1. Захворювання та патології: *alopecia, asthma, bacterial enterocolitis, liver cirrhosis, Prinzmetal's angina* [39]. Уживання цих прикладів можна побачити в наступних прикладах: Risk factors are existing *asthma*, hay fever, nasal polyps or chronic respiratory disease [36]; This medicine is contraindicated in patients with *bacterial enterocolitis* caused by invasive organisms including Salmonella, Shigella and Campylobacter [45]; Severe liver dysfunction (*liver cirrhosis* and ascites) [36];

2. Симптоми та ознаки: *somnolence, loss of consciousness, blurred vision, swelling of the face, haematemesis* [39]. Використання цих термінів проілюстровано в наведених реченнях: In case of overdose (including relative overdose due to hepatic dysfunction), CNS depression (stupor, coordination abnormality, *somnolence*, miosis, muscular hypertonia, and respiratory depression), constipation, urinary retention and ileus may occur [45]; The *blurred vision* and night blindness often associated with standard miotic therapy are not associated with ophthalmic Betoptic S Eye drops, suspension [38]; In the presence of any alarm symptom (e.g. significant unintentional

weight loss, recurrent vomiting, dysphagia, *haematemesis* or *melena*) and when gastric ulcer is suspected or present, malignancy should be excluded, as treatment may alleviate symptoms and delay diagnosis [35];

3. Клінічні стани: *anaphylactic shock*, *cardiogenic shock*, *depressed level of consciousness* [39]. Наведені речення демонструють уживання цих термінів: Hypersensitivity reaction, anaphylactic reaction (including *anaphylactic shock*), anaphylactoid reaction [45]; Sinus bradycardia, second- or third-degree atrioventricular block, overt cardiac failure, or *cardiogenic shock* [38]; Loss of consciousness, *depressed level of consciousness*, tiredness, dizziness, or drowsiness may occur when diarrhoea is treated with this medicine [45];

4. Мікробіологічні агенти: *Salmonella*, *Shigella*, *Cytomegalovirus*, *Streptococcus pyogenes*, *Staphylococcus aureus*. Застосування цих термінів простежується в таких прикладах: Treatment with proton pump inhibitors may lead to slightly increased risk of gastrointestinal infections such as *Salmonella* and *Campylobacter* [35]; This medicine is contraindicated in patients with bacterial enterocolitis caused by invasive organisms including *Salmonella*, *Shigella* and *Campylobacter* [45]; In-vitro antiviral action against enveloped viruses including influenza A virus, para-influenza virus, respiratory syncytial virus, *cytomegalovirus* and coronavirus has also been observed for both AMC and DCBA as well as the combination of the two after 1–2 minutes contact [51]; In-vitro studies demonstrated killing effects against some sore throat causing organisms such as *Streptococcus pyogenes*, *Staphylococcus aureus*, *Haemophilus influenza* and *Moraxella catarrhalis*, at 1 minute contact time [51];

5. Методи діагностики, спостереження та лікування: *arteriovenous shunt*, *cardioprotection*, *clinical monitoring*, *heart-lung machine*. Використання цих термінів проілюстровано в наступних реченнях: Prevention of thrombosis (reocclusion prophylaxis) after aortocoronary bypass, percutaneous transluminal coronary angioplasty (PTCA) and *arteriovenous shunt* in dialysis patients [36]; If the combination of atazanavir with a proton pump inhibitor is judged unavoidable, close *clinical monitoring* (e.g virus load) is recommended in combination with an increase in the dose of atazanavir to 400 mg with 100 mg of ritonavir; omeprazole 20 mg should not be exceeded [35]; Treatment of post-operative pain following a coronary bypass procedure (with use of a *heart-lung machine*) [36].

Наступною за чисельністю є власне фармакологічна група. На 300 одиниць було знайдено 95 термінів на позначення фармацевтичних понять, що становить 32% загальної кількості. Такі терміни зустрічаються переважно в розділах про склад лікарського препарату та про алергічні реакції. Зазвичай на одну інструкцію припадає небагато фармакологічних термінів, оскільки більшість препаратів містить 1–2 діючих речовини та 3–4 допоміжних компонентів. Фармакологічній групі підпорядковуються такі семантичні підгрупи:

1. Активні речовини та хімічні назви: *Hydrochloric acid*, *Ibuprofen*, *Betaxolol hydrochloride*, *Itraconazole*, *Loperamide hydrochloride*. Уживання цих термінів демонструють такі речення: Sodium chloride, benzalkonium chloride, disodium edetate, sodium hydroxide and/or *hydrochloric acid* (to adjust pH), purified water [38]; The administration of NSAIDs such as *ibuprofen* or naproxen on the same day can

weaken the irreversible thrombocyte aggregation inhibitory effect of acetylsalicylic acid [36]. Reproduction, teratology, and peri- and postnatal studies with orally administered betaxolol hydrochloride in rats and rabbits showed evidence of drug-related post-implantation loss in rabbits and rats at dose levels above 12 mg/kg and 128 mg/kg, respectively [38];

2. Фармакологічні групи: *anticoagulants, anti-inflammatories, broad-spectrum antibiotics, diuretics, polysorbate*. Терміни цієї групи простежуються в наступних реченнях: Increased effects of *anticoagulants/thrombolytics*, barbiturates, lithium, sulfonamides and triiodothyronine [36]; This medicine is contraindicated in patients with pseudomembranous colitis associated with the use of *broad-spectrum antibiotics* [45]; Caution is also required in patients receiving concomitant *diuretics* or ACE inhibitors and those at increased risk of hypovolaemia [36];

3. Форми лікарських препаратів: *eye drops, lozenges, solution, suspension, non-medicated lozenge*. Ці терміни реалізуються в наведених прикладах: For Betoptic *Eye drops*, solution and Betoptic *Eye drops, suspension* 0.5%, the recommended dose is 1 drop in the affected eye(s) twice daily [38]; Significantly more relief than *non-medicated lozenge* was also demonstrated for up to 3 days treatment [51]; In clinical studies, there was evidence that Strepsils *lozenges* led to reduction of throat soreness, and provided relief from pain and difficulty in swallowing, with onset of activity in 5 minutes and lasting for up to 2 hours [51];

4. Допоміжні компоненти: *cellulose powder, honey, lactose monohydrate, liquid sucrose, maize starch*. Наступні речення показують, як уживаються ці терміни: *Cellulose powder, maize starch*, methacrylic acid-ethyl acrylate copolymer 1:1, polysorbate 80, sodium laurilsulfate (E 487) equiv. sodium max. 0.01 mg, talc (E 553b), triethyl citrate [36]; Strepsils Honey & Lemon lozenges contain flavours and *honey* whilst the base has a demulcent action providing throat soothing [51]; This product contains *lactose monohydrate* [41];

5. Особливості застосування: *overdose, posology, contraindicated combinations, contraindications, indications*. Використання цих термінів продемонстровано в наступних прикладах: Decreased blood salicylate levels during corticosteroid treatment, risk of salicylate *overdose* after treatment with glucocorticoids is stopped [36]; Methotrexate used at doses of 15 mg/week or more: Increased haematological toxicity of methotrexate (decreased renal clearance of methotrexate by anti-inflammatory agents in general and displacement of methotrexate from its plasma protein binding by salicylates), see section “*Contraindications*” [36]; Safety in human pregnancy has not been established, although from animal studies there are no *indications* that loperamide hydrochloride possesses any teratogenic or embryotoxic properties [45].

Третьою і найменшою лексико-семантичною групою є анатомо-фізіологічна. Це всього 4% загальної кількості проаналізованих термінів. Ця група об'єднує в собі назви різних анатомічних будов та фізіологічних процесів, які згадуються в контексті особливостей лікувальної дії. Попри невелику частку термінів саме цієї категорії, можна виділити дві семантичні підгрупи:

1. Назви анатомічних структур та складових систем організму: *gastrointestinal tract, intragastric acidity, plasma, red blood cells, subcutaneous tissue*,

central nervous system [39]. Уживання цих термінів показано в наступних реченнях: As even small doses of acetylsalicylic acid are absorbed, all circulating blood platelets on their way from the *gastrointestinal tract* to the liver are irreversibly inhibited in the pre-hepatic mesenteric blood vessels [36]; The decreased *intra gastric acidity* during treatment with omeprazole might increase or decrease the absorption of active substances with a gastric pH dependent absorption [35]; The concentration in the breast milk is equal or even higher than the concentration in the *plasma* of the mother [36]; Folic acid is a component of the B group of vitamins and is necessary for the normal production and maturation of *red blood cell* [41]; Skin and *subcutaneous tissue* disorders [38]; These increases were not associated with *central nervous system (CNS)* effects as measured by psychomotor tests (i.e., subjective drowsiness and the Digit Symbol Substitution Test) [45];

2. Фізіологічні процеси та показники: *intraocular pressure, metabolic processes, metabolism, nystagmus, renal excretion* [39]. Побачити їх використання можна в таких реченнях: A final assessment and evaluation of the *intraocular pressure*-lowering effect should not be carried out until about a month of treatment has been given [38]; Folic acid is a member of the vitamin B group which is reduced in the body to tetrahydrofolate, a co-enzyme active in several *metabolic processes* and produces a haemopoietic response in nutritional megaloblastic anaemias [41]; Acetylsalicylic acid causes displacement of the bound valproic acid from the serum protein binding sites and reduction of its *metabolism* [36]; Thus the plasma levels of valproate become increased, leading to a higher rate of undesirable effects up to signs of intoxication, such as tremor, *nystagmus*, ataxia and personality changes [36]; Increased digoxin plasma levels due to reduced *renal excretion* [36].

Важливу роль у формуванні семантичного значення термінів відіграють префікси та суфікси. Афікси становлять важливу частину загального значення термінів, оскільки надають їм певного значеннєвого відтінку. Таким чином вони маркують медичні терміни і допомагають швидше інтерпретувати їхнє значення, та походження.

Префікси у складі медичних термінів виконують модифікаційну функцію, утворюючи нові терміни або змінюючи значення вже існуючих. Найчастіше вони конкретизують ступінь прояву певних станів і також можуть вказувати на відхилення від норми.

Аналізуючи термінологічну вибірку можна визначити такі найчастіше вживані префікси (див. таблицю 2.1):

Таблиця 2.1 – Основні префікси, що мають семантичне навантаження в англійських медичних термінах

Префікс	Основне значення	Приклади використання	Семантичне значення в медичній термінології
a/ana-	заперечення	achlorhydria, ataxia, atopia, anaphylactic reaction	Відсутність певних ознак нормального функціонування систем організму
anti-	протилежність	anticoagulants, anti-diabetics, antifungal properties, antiseptics	Протидія факторам, що викликають захворювання

hyper-	надмірність	hypersensitivity, hyperthyroidism, hypertonia	Перевищення нормальних клінічних показників, надмірний прояв ознак систем організму
hypo-	недостатність	hypoglycemia, hypomagnesaemia, hyponatraemia	Зменшення рівня показників, недостатній прояв ознак систем та функціонування організму
dys-	порушення	dysphagia, acute dysentery, severe liver dysfunction	Порушення функцій, відхилення від норми або повна відсутність показників

Префікси *a/ana-* (грец. *ἀ/ἀνά-* «не», «проти») завжди вказують на протилежність нормальному стану чи фізіологічних особливостей людського організму та заперечують нормальні ознаки здорового стану. Зазвичай такі терміни вживаються в термінах на позначення захворювань, синдромів та патологій. Можна виокремити такі терміни, що містять префікси *a/ana-* та поспостерігати, як вони впливають на значення термінів [49]:

- *achlorhydria* складається з компонентів давньогрецького походження *ἀ-* «відсутність» + *χλωρός* «хлор» або «зелений» + *ῥδωρ* «вода» або «кислота» + *-ία* «патологічний стан» і дослівно позначає *патологічний стан відсутності або низького виробництва хлоридної кислоти в шлунку*;

- *ataxia* складається з грецьких афіксів *ἀ-* «відсутність» + *τάξις* «порядок», «організація» + *-ία* «патологічний стан» і виступає на позначення *патологічного стану відсутності нормальної координації рухів*;

- *atoru* походить від компонентів давньогрецького походження *ἀ-* «відсутність» + *τόπος* «місце» + *-у* (від грецького *-ία*) «патологічний стан» і позначає патологічний стан *нетипової або невластивої реакції організму на подразник*;

- *anaphylactic* складається з компонентів давньогрецького походження *ἀνά* «проти» + *φύλαξις* «охорона», «захист» та суфікса *-іс* від латинського суфікса *-ісис* «відносний до» і позначає *надчутливу реакцію організму, що виникає через контакт з алергеном*. Цей термін використовується як компонент в таких термінах: *anaphylactic reactions*, *anaphylactic shock*. Також можна серед термінів зустріти *anaphylactoid reaction*, в якому прикметник *anaphylactoid* має ті самі префікс і корінь, проте інший суфікс *-oid* (від грецького *-oeidēs* «мати форму чогось»).

Інший продуктивний префікс *anti-* (грец. *ἀντί* «проти», «протилежний») вживається активно саме в фармакологічній термінології. Його часто використовують в назвах груп лікарських препаратів, що спрямовані на боротьбу з мікроорганізмами, які вражають системи організму людини, чи усунення причин та проявів захворювань. За допомогою цього префіксу утворюються протилежне захворюванню чи симптомам значення. Серед прикладів можна виділити такі:

- *anticoagulants* термін складається з елементів: *anti-* від грец. *ἀντί* «проти» + *coagulum* лат. «згусток» + суфікс *-ant* з лат. «той, що виконує дію». Дослівно означає *речовини, що перешкоджають згортанню крові*;

- *anti-diabetics* утворився з таких компонентів: *anti-* грец. *ἀντί* «проти» + *diabetes* від грец. *διαβήτης* «прохід, протікання» + суфікс *-іс* від лат. *-ісис* «той, що

стосується» і позначає *препарати, що знижують рівень цукру в крові і застосовуються проти діабету*;

- *antifungal (properties)* складається з anti- грец. ἀντί «проти» + fungus лат. «гриб» + суфікс -al від лат. -alis «пов'язаний із». Термін означає *властивості, спрямовані проти грибкових інфекцій*;

- *anti-inflammatory* походить від anti- грец. ἀντί «проти» + in- лат. «всередині»; flammare лат. «запалювати» + суфікс -ory лат. -orius «пов'язаний із». Позначає *речовини, що протидіють запаленню*;

- *anti-rheumatics* утворено з: anti- грец. ἀντί «проти» + грец. ῥέυμα «течія» + суфікс -ic від лат. -icus «той, що стосується». Термін означає *препарати, що протидіють ревматичним процесам*;

- *antiseptics* складається з: anti- грец. ἀντί «проти» + septic від грец. σήπτικός «гнилистий» + суфікс -ic від лат. -icus «той, що стосується». Означає *засоби, спрямовані проти процесів гниття*.

Префікс *hyper-* (грец. ὑπέρ «над», «понад норму», «надмірно») позначає надлишковий прояв певних фізичних ознак організму та надмірне патологічне відхилення від норм фізіологічного стану. Він часто використовується в назвах захворювань та симптомів:

- *hypersensitivity* утворено з таких компонентів: hyper- від грец. ὑπέρ «надмірно» + sensitivus лат. «чутливий» + суфікс -ity лат. -itas «якість, стан». Термін позначає *стан надмірної або підвищеної чутливості*;

- *hyperthyroidism* має структуру: hyper- грец. ὑπέρ «надмірно, вище норми» + грец. θυρεός «щит» + суфікс -ism лат. -ismus «стан». Термін означає *патологічний стан надмірного вироблення гормонів щитоподібної залози*;

- *hypertonia* утворено з: hyper- грец. ὑπέρ «надмірно»; грец. τόνος «натяг, напруга» + суфікс -ia грец. -ία «стан». Позначає *патологічний стан надмірної напруги*;

- *antihypertensive (agents)* містить такі компоненти: anti- грец. ἀντί «проти»; hyper- грец. ὑπέρ «надмірно» + лат. *tensio* «натяг, напруження» + суфікс -ive від лат. -ivus «той, що має здатність». Дослівно позначає *засоби від підвищеного тиску*.

Антонімічним до попереднього є префікс *hypo-* (грец. ὑπο- «під», «нижче норми»), який вже вказує на протилежне значення, тобто зниження показників відносно норм та низький прояв фізіологічних ознак організму:

- *hypoglycemia* містить такі компоненти: hypo- грец. ὑπο- «нижче норми» + γλυκύς «солодкий» + грец. -αἰμία «кров». Цей термін позначає *стан зниженої кількості цукру в крові*;

- *hypomagnesaemia* складається з: hypo- грец. ὑπο- «нижче норми» + μάγνης «магній» + грец. -αἰμία «кров». Дослівно означає *знижений рівень магнію в крові*;

- *hyponatraemia* утворено з компонентів: hypo- грец. ὑπο- «нижче норми» + лат. *patrium* «натрій» + -αἰμία «кров». Термін виступає на позначення *зниженого рівня натрію в крові*.

Префікс *dys-* (грец. δυσ- «порушення», «патологія», «ненормальний») містить в собі значення порушення функціонування та ураження певних систем

організму. Зазвичай цей префікс вживається на позначення розладів різних процесів організму:

- *acute dysentery* включає такі елементи: лат. *acutus* «гострий, різкий»; *dys-* грец. *δυσ-* «порушення» + грец. *ἔντερον* «кишечник» + суфікс *-у* від грец. *-ία* «стан». Цей термін описує *гострий патологічний стан ураження слизової оболонки товстої кишки*;

- *dysphagia* складається з компонентів: *dys-* грец. *δυσ-* «порушення» + грец. *φαγῆν* «їсти, ковтати» + суфікс *-ία* грец. «патологічний стан» та позначає стан при *порушенні акту ковтання*;

- *(severe liver) dysfunction* містить такі компоненти: *dys-* грец. *δυσ-* «порушення» + лат. *functio* «діяльність». Слово *dysfunction* можна трактувати як *порушення діяльності*. Словосполученні *severe liver dysfunction* має значення *розладу функціонування печінки*.

Важливо також зазначити роль складових термінів у формуванні семантичних значень: навіть невелика зміна префікса або суфікса може суттєво змінити значення слова (особливо афікси з антонімічним значенням, наприклад, *hyper-* та *hypo-*), що підкреслює необхідність чітких правил морфологічного аналізу при перекладі та створенні медичних термінів.

Суфікси також мають велике значення у творенні семантичного наповнення медичних термінів, оскільки саме вони визначають граматичну категорію слова, його функціональне призначення та специфічні відтінки значення, що є ключовими для коректної інтерпретації терміна під час перекладу українською мовою. У медичній термінології суфікси часто вказують на процеси, патологічні стани, анатомічні структури, види хірургічних втручань чи діагностичних процедур, тому їх правильне розпізнавання дозволяє точніше встановити логічні зв'язки між компонентами терміна та уникнути помилок у перекладі. Найчастіше можна побачити саме такі (див. таблицю 2.2)

Таблиця 2.2 – Основні суфікси, що мають семантичне навантаження в англійській медичній термінології

Суфікс	Основне значення	Приклади використання	Функція суфікса
-algia	Біль	arthralgia, myalgia	Позначення болю в певній ділянці тіла
-ate	Солі, кислоти	barbiturates, polysorbate, salicylates, triethyl sitrate	Позначення солей чи кислот у складі препарату
-azole	Протигрибкові засоби	ketoconazole, itraconazole	Позначення протигрибкової дії препарату
-emia	Кров	hypoglycemia, hypomagnesaemia, hyponatraemia	Позначення захворювань крові, опис змін показників і складу крові
-ine	Похідні речовини	adrenaline, creatinine, triiodothyronine	Позначення джерела походження речовини
-itis	Запалення	dermatitis, hepatitis, stomatitis, ulcerative colitis	Позначення запальних процесів різних органів
-ol	Спирти	mannitol, 2,4-dichlorobenzyl alcohol, amylnmetacresol	Позначення наявності спиртів у складі речовини

-osis	Хвороба	thrombosis, agranulocytosis, liver cirrhosis, miosis	Позначення патологічного ураження організму та його окремих систем
-------	---------	--	--

Суфікс *-algia* виступає на позначення больових відчуттів. В медичній термінології він зазвичай сполучається з коренем, що позначає локалізацію болю і не використовується на позначення етіології болів:

arthralgia походить від таких компоненти: грец. *ἄρθρον* «суглоб» + грец. *ἄλγος* «біль». Складаючи значення двох компонентів, виходить *біль у суглобах*;

myalgia містить компоненти: грец. *μῦς* «м'яз» + грец. *ἄλγος* «біль». Позначає *біль у м'язах*.

Суфікс *-ate* (лат. «солеутворюючий, похідний») несе в собі семантику фармакологічного елемента та використовується в назвах компонентів лікарських препаратів, що містять в своєму складі солі, кислоти, чи вказують на солеподібну структуру речовини:

polysorbate містить такі компоненти: грец. *πολύς* «багато» + лат. *sorbere* «всмоктувати» + суфікс *-ate* лат. «солеутворюючий, похідний». Цей термін виступає на позначення *хімічних сполук, що мають властивості солюбіляції*;

(sodium) laurilsulfate походить від лат. *laurus* «лавр» + англ. *-yl* «радикал» + лат. *sulfur* «сірка» + *-ate* «солеутворюючий». Позначає *сіль сірчаної кислоти з лауриловим радикалом*;

tetrahydrofolate містить такі компоненти: грец. *τέτρα* «чотири» + грец. *ῥῶρ* «вода» + лат. *folium* «лист». Виступає на позначення *однієї з форм фолієвої кислоти, що має рослинне походження*;

(triethyl) citrate містить такі компоненти: лат. *citrus* «цитрус» + суфікс *-ate* «солеутворюючий». Цей термін позначає *загальну назву для солей та ефірів лимонної кислоти*. У сполученні з компонентом *triethyl* утворює термін, що виступає на позначення *ефіру етилового спирту та лимонної кислоти*.

Суфікс *-azole* (лат. *azolium* «азотистий гетероцикл») використовується в назвах препаратів, що мають протигрибкову дію: *itraconazole* (*itra-* назва торгової сполуки + лат. *com-* «разом» + лат. *azolium* «азотистий гетероцикл»), *ketoconazole* (грец. *κετόν* «кетон» + лат. *com-* «разом» + лат. *azolium* «азотистий гетероцикл») – обидва є *синтетичними протигрибковими препаратами із азоловим циклом*.

Суфікс *-emia* (грец. *αἷμα* «кров») позначає процеси та захворювання пов'язані з кров'ю. Він також часто відображає поняття, пов'язані з якісними та кількісними змінами крові та її складу. Наприклад:

- *hypoglycemia* містить такі компоненти: *hypo-* грец. *ὑπο-* «нижче норми» + *γλυκύς* «солодкий» + грец. *-αἷμα* «кров». Цей термін позначає *стан зниженої кількості цукру в крові*;

- *hypomagnesaemia* складається з: *hypo-* грец. *ὑπο-* «нижче норми» + *μαγνής* «магній» + грец. *-αἷμα* «кров». Дослівно означає *знижений рівень магнію в крові*;

- *hyponatraemia* утворено з компонентів: *hypo-* грец. *ὑπο-* «нижче норми» + лат. *natrium* «натрій» + *-αἷμα* «кров». Термін виступає на позначення *зниженого рівня натрію в крові*.

Суфікс *-ine* (лат. «належить до», «походить від») зазвичай використовується в біологічно активних речовинах, а також в лікарських препаратах природного та синтетичного походження. Наприклад:

- *adrenaline* містить такі компоненти: *ad-* лат. «біля, до» + лат. *renes* «нирки» + суфікс *-ine* лат. «належність до». Таким чином цей термін позначає *гормон надниркових залоз*;

- *creatinine (clearance)* складається з таких компонентів: грец. κρέας «плоть» + *-ine* лат. «належність до». Термін виступає на позначення *кінцевого продукту обміну речовин у м'язах*. У поєднанні з компонентом *clearance* утворює термін на позначення *показника очищення крові від креатиніну*;

- *triiodothyronine* містить такі компоненти: грец. τρεῖς «три» + грец. ἰώδης «йод» + лат. *thyreos* «щитоподібний» + суфікс *-ine* лат. «належність до». Термінологічна одиниця має значення *активного гормону щитоподібної залози*.

Дуже поширеним в медичній термінології є суфікс *-itis* грец. *-ῖτις* («запалення»). Він використовується на позначення запальних захворювань різних систем організму. Наприклад:

- *dermatitis* складається з: грец. δέρμα «шкіра» + *-itis* грец. *-ῖτις* «запалення». Семантичне значення - *запалення шкіри*;

- *hepatitis* був утворений з таких компонентів: грец. ἥπαρ «печінка» + *-itis* грец. *-ῖτις* «запалення». Термін позначає *запальні захворювання печінки*;

- *stomatitis* містить такі компоненти: грец. στόμα «ротова порожнина» + *-itis* грец. *-ῖτις* «запалення». Термін виступає на позначення *запалення слизової оболонки ротової порожнини*;

- *(microscopic) colitis* складається з: лат. *colon* «товста кишка» + грец. *-itis* «запалення». Термін має значення *запального захворювання товстої кишки*. Разом з компонентом *microscopic* утворює термін на позначення *запалення товстої кишки, що видиме лише під мікроскопом*.

Суфікс *-ol* є ще одним фармакологічним суфіксом і використовується в назвах речовин похідних від спирту або самих спиртів. Наприклад:

- *2,4-Dichlorobenzyl alcohol* містить такі елементи: грец. δί «двічі» + грец. χλωρός «хлор» + франц. *benjoin* «бензоїн» + *-yl* «радикал»; араб. الكحل *al-kuhl* «очищена субстанція». У контексті медичної термінології позначає *антисептичну речовину на основі бензильного спирту*;

- *amylmetacresol* походить від таких компонентів: *amylum* «крохмаль» у значенні «аміл-, п'ятиатомний радикал» + грец. μετά «після» + грец. κρέας «м'ясо» та σωτήρ «рятувальник» у складі основи *cresol* («антисептик»). У термінології виступає на позначення *активного компоненту антисептичних препаратів*;

- *mannitol* містить такі елементи: грец. μάννα «солодка речовина» + лат. *oleum* «олія» у хімічному суфіксі *-ol* «спирт». У медичній термінології позначає *діуретик на основі спирту*.

Суфікс *-osis* (грец. *ωσις* «патологічний стан») позначає хронічні стани, функціональні розлади та патологічні процеси. Наприклад:

- *agranulocytosis* містить такі елементи: грец. *ἀ-* «без» + лат. *granulum* «зерно» + грец. *κύτος* «клітина» + грец. *ωσις* «патологічний стан». В контексті медичної термінології позначає *патологічне зниження кількості гранулоцитів*;
- *(liver) cirrhosis* складається з таких компонентів: грец. *κίρρος* «жовто-червоний» + грец. *ωσις* «патологічний стан». У комбінації зі словом *liver* утворює термін на позначення *захворювання печінки, якому характерна зміна кольору тканин печінки*;
- *miosis* містить в складі такі компоненти: грец. *μύειν* «звужувати» + грец. *ωσις* «патологічний стан». Позначає *патологічне звуження зіниці*;
- *ptosis* походить від таких компонентів: грец. *πτῶσις* «опускання, провисання» + грец. *ωσις* «патологічний стан». Термін виступає на позначення *патологічного опущення органа або частини тіла*;
- *thrombosis* складається з компонентів з таких походженням: грец. *θρόμβος* «згусток» + грец. *ωσις* «патологічний стан». Позначає *патологічний процес утворення згустків в кровоносних судинах*.

Аналізуючи всі ці афікси можна помітити, що всі вони мають іншомовне походження, грецьке, латинське, арабське, що може вказувати на приблизний час появи термінів в англійській мові та тривалість їх існування, і на вагомий внесок у творення медичної термінології.

Переважає більшість представлених медичних термінів має вмотивоване семантичне значення. Так, наприклад, термін *acid-blocking medicines* – ліки, що блокують кислоту мають інтуїтивно зрозуміле значення, що неабияк спрощує процес розуміння та перекладу. Перший компонент позначає фармацевтичну дію, а другий – категорію об'єктів. Також яскравим прикладом семантичної вмотивованості може бути термін *abdominal distension* – здуття живота, де перший компонент вказує на локалізацію симптому, а другий на сам симптом [49].

Водночас у медичній термінології іноді зустрічається явище полісемії в межах однієї галузі. Так, слово *ulcer* може мати значення ураження слизових оболонок будь-якої системи організму. Тому такі терміни потребують додаткового уточнення. Зазвичай в таких термінах роль означення виконується прикметниками, які вказують на локалізацію захворювання і розкривають зміст терміна: *active gastric ulcers, duodenal ulcers*.

Незважаючи на точність, деякі медичні терміни можуть містити в собі елементи, що мають непряме значення. Термін *hepatic failure* містить елемент *failure*, який в ненауковому дискурсі має значення *невдача* та *несправність*. Проте в межах цього терміну він позначає нездатність печінки виконувати свої функції в повній мірі. Те саме стосується елемента *active*, який зазвичай виступає на позначення жвавості та активності. Але в терміні *active gastric ulcers* цей компонент позначає патологічний процес, який невпинно прогресує.

Явище синонімії також зустрічається в межах інструкцій до лікарських препаратів. Як правило, це фармакологічні терміни, що описують інструкції до використання ліків. Так, наприклад, для позначення *дозування* для застосування, можуть використовуватися терміни *posology* чи *doses*. Перший варіант є більш

вузькогалузевим і застосовується переважно в науковому контексті, в той час, коли другий варіант є загальноживаним та часто застосовується в побуті.

Таким чином, семантика медичної термінології може мати тісний зв'язок з морфологічною структурою термінів та функцією, яку вони виконують. Таке поєднання точності, вмотивованості та логічності роблять семантичну систему медичної термінології чіткою і зрозумілою для міжнародного медичного дискурсу.

2.3. Способи відтворення та труднощі перекладу термінів українською мовою

Переклад медичної термінології українською мовою – це складний і багатогранний процес, оскільки він поєднує точність наукової термінології з необхідністю адекватної передачі змісту для україномовної аудиторії. Медичні терміни можуть відображати складні клінічні явища, хімічні речовини, захворювання чи методи лікування, і перекладач змушений використовувати різні прийоми для забезпечення точності та ясності. Основні методи відтворення термінів включають транскодування, калькування, описовий переклад, контекстуальну заміну, конкретизацію, генералізацію, додавання, а також адаптивні та комбіновані методи перекладу. Мета перекладача – знайти найліпший варіант, який допоможе зберегти смислове навантаження та буде відповідати нормам мови перекладу.

У медичній термінології є значна група найменувань яка не підлягає перекладу, оскільки є усталеною міжнародною науковою одиницею. Це терміни на позначення назв грибів та бактерій, латинські назви яких перекладач переносить в український текст, зберігаючи структуру [14, с. 92]. Такі назви лишаються незмінними в усіх мовах світу. У фармакологічних інструкціях було знайдено такі терміни, на позначення бактерій: *Campylobacter*, *Haemophilus influenza*, *Moraxella catarrhalis*, *Salmonella*, *Shigella*, *Streptococcus pyogenes*, *Staphylococcus aureus*. В українському медичному тексті вони подаються латинською мовою та з великої літери, оскільки це є нормативною практикою в процесі аналізу та синтезу наукових знань: *This medicine is contraindicated in patients with bacterial enterocolitis caused by invasive organisms including Salmonella, Shigella and Campylobacter* [45] – *Лоперамід протипоказаний пацієнтам з бактеріальним ентероколітом, спричиненим мікроорганізмами родин Salmonella, Shigella та Campylobacter* [17].

Ще одна група термінологічних одиниць, що не перекладається, – це сталі латинські вирази на позначення методів дослідження. В інструкціях до препаратів зустрічаються такі вирази: *in vitro*, *in vivo*. Незважаючи на те, що ці вирази можна передати описово українською мовою як, наприклад, *поза живим організмом* та *у живому організмі* відповідно, у фахових текстах вони не перекладаються, а зберігається оригінальна форма: *Results of in vivo and in vitro studies carried out indicated that loperamide is not genotoxic. However, at extremely high concentrations associated with overdoses, loperamide has cardiac electrophysiological actions consisting of inhibition of potassium (hERG) and sodium currents, and arrhythmias* [45] – *Для лоперамиду не характерні виражені кардіологічні ускладнення в межах*

діапазону терапевтичних концентрацій. Але при суттєвому перевищенні цих значень (до 47 разів) лоперамід демонструє кардіологічні ускладнення: пригнічення калієвого (hERG) та натрієвого потоків і аритмії на тваринних моделях *in vivo* та *in vitro* [17]. Також варто зазначити, що при використанні цих виразів не допускаються жодні граматичні чи словотвірні адаптації.

Транскодування є одним з найпоширеніших способів перекладу англійської термінології, особливо в контексті медичного дискурсу. Серед вибірки термінів з інструкцій до лікарських препаратів зустрічаються усі види транскодування: транслітерація, транскрибування, мішане транскодування та адаптивне транскодування. Причин такого частого використання транскодування в галузі медицини може бути декілька:

1. Прагнення до уніфікації. Незважаючи на спроби розвитку власне української термінології, спостерігається тенденція на створення універсальної уніфікованої системи термінів, яка буде відповідати міжнародній системі;

2. Точність. Універсальні клінічні та фармакологічні назви, що мають латинське чи грецьке походження, не перекладаються, що дозволяє уникнути плутанини та непорозуміння у міжнародній медичній комунікації;

3. Міждисциплінарна стандартизована система. Усі терміни, що використовуються в галузях, які тісно пов'язані з медициною, наприклад, біологія, хімія, фізіологія тощо, мають бути однаковими, тому уникнення інших способів перекладу допомагає забезпечити єдність термінології;

4. Безперервний потік нових понять і термінів. Оскільки на міжнародному рівні наукові знання та практики розширюються саме англійською мовою, що впливає на стрімке зростання англійської термінологічної бази, в україномовне середовище нові терміни потрапляють значно пізніше. Саме тому перекладачі вдаються до транскодування, бо це найшвидший та найточніший спосіб перекласти великий об'єм медичних термінів з максимальним відображенням інтернаціональних значень.

Транслітерація є одним з найпоширеніших видів транскодування в галузі медицини. Назви лікарських препаратів, фармакологічних речовин, хімічних сполук, захворювань та симптомів, а також деяких агентів, що їх провокують дуже часто перекладаються за допомогою транслітерації. Цей спосіб перекладу полягає у побуквенному відтворенні написання слова оригіналу, без змін в структурі та адаптації до фонетичних чи графічних норм мови перекладу, тими засобами, що є в українській мові. Серед прикладів різних семантичних груп можна навести такі: *alopecia* – *алопеція*, *aspirin* – *аспірин*, *ritonavir* – *ритонавір*, *coronavirus* – *коронавірус*, *ibuprofen* – *ібупрофен*, *insulin* – *інсулін*, *megacolon* – *мегаколон*, *melena* – *мелена*, *naproxen* – *напроксен*, *stupor* – *ступор*, *tremor* – *тремор*. В тексті терміни, перекладені шляхом транслітерації, є легкопомітними, що уможливорює швидке та безперешкодне розуміння на обох мовах: *In case of overdose (including relative overdose due to hepatic dysfunction), CNS depression (stupor, coordination abnormality, somnolence, miosis, muscular hypertonia, and respiratory depression), constipation, urinary retention and ileus may occur* [45] – У випадку передозування (включаючи відносне передозування внаслідок порушення функції печінки) може виникати пригнічення центральної нервової системи

(ступор, порушення координації, сонливість, міоз, м'язовий гіпертонус, пригнічення дихання), затримка сечі та комплекс симптомів, подібних до кишкової непрохідності [17]; *Loperamide hydrochloride must not be used when inhibition of peristalsis is to be avoided due to the possible risk of significant sequelae including ileus, megacolon and toxic megacolon* [45] – Лоперамід взагалі не слід застосовувати, якщо треба уникнути пригнічення перистальтики через можливий ризик виникнення значних ускладнень, включаючи кишкову непрохідність, мегаколон та токсичний мегаколон [17]. У цих прикладах можна побачити як було транслітеровано терміни *stupor* та *megacolon*. Можна побачити, що такий спосіб не забезпечує переклад як такий, а скоріше створює умови для переходу терміну в український дискурс без змін його форми та уможливорює його безперешкодне використання як в межах україномовних практик, так і в контексті обміну знань на міжнародному рівні.

Наступний вид транскодування, що використовується при перекладі медичних термінів - це транскрибування. На відміну від транслітерації, транскрибування полягає у відтворенні вже не графічної форми, а фонетичної: *metabolism* – метаболізм, *plasma* – плазма, *polysorbate* – полісорбати, *salicylates* – саліцилати. При такому способі перекладу часто можна простежити орфографічну адаптацію до норм української мови. Так, наприклад, у термінах *adrenaline* – адреналін, *itraconazole* – ітраконазол, *ketokonazole* – кетоконазол, *metamizole* – метамізол, *methotrexate* – метотрексат, відбулося максимально можливе відтворення звукової будови слів оригіналу. Можна помітити, що в усіх словах було відкинуто «німе» закінчення, що притаманне англійській мові, та зовсім не притаманне українській. В деяких термінах, що були перекладенні транскрибуванням, можна також помітити фонетичну адаптацію до звукових законів української мови. Особливо часто це можна помітити в назвах клінічних патологій, де при перекладі змінюється наголос: *ataxia* – атаксія, *diplopia* – дуплонія, *phenytoin* – фенітоїн. Спостерігати транскрибування медичних термінів можна в наступних реченнях: *Increased plasma levels of phenytoin and valproate* англ [36] – Підвищення рівнів фенітоїну і вальпроату у плазмі крові [2]; *Acetylsalicylic acid causes displacement of the bound valproic acid from the serum protein binding sites and reduction of its metabolism* [36] – При одночасному застосуванні з вальпроєвою кислотою АСК витісняє її зі зв'язку з протеїнами плазми, знижуючи метаболізм останньої [2]; *Thus the plasma levels of valproate become increased, leading to a higher rate of undesirable effects up to signs of intoxications, such as tremor, nystagmus, ataxia and personality changes* [36] – Внаслідок цього плазмові рівні вальпроату підвищуються, що призводить до збільшення частоти розвитку побічних реакцій до ознак інтоксикації, таких як тремор, ністагм, атаксія та зміни особистості [2]. У цих реченнях можна спостерігати одразу транскрибування таких слів, як *plasma*, *metabolism*, *ataxia*.

Нерідко використовується при перекладі використовується мішане транскодування, що поєднує транскрибування та транслітерацію. Цей прийом застосовується в тих випадках, коли термін має складну для носія української мови фонетичну структуру, а повноцінна транслітерація неможлива через наявність буквосполучень, які складно відтворити. Тоді поєднання

транскрибування та транслітерації дозволяє максимально наблизити перекладений термін до норм системи української мови, залишаючи його все ще впізнаваним. Серед таких термінів можна виділити наступні: *achlorhydria* – ахлоргідрія, *asthma* – астма, *bronchospasm* – бронхоспазм, *leukopenia* – лейкопенія, *talc* – тальк, *valproate* – вальпроат, *vertigo* – вертиго. Транскрибування термінів *bronchospasm* та *asthma* можна побачити в наступному реченні: *in bronchial asthma or general tendency to hypersensitivity; acetylsalicylic acid can promote bronchospasms and induce asthma attacks or other hypersensitivity reactions* [36] – бронхіальна астма або загальна тенденція до гіперчутливості, оскільки ацетилсаліцилова кислота може обумовлювати розвиток бронхоспазму або нападу бронхіальної астми чи інші реакції підвищеної чутливості [2]. Аналізуючи приклади, можна зазначити, що завданням мішаного транскодування є відтворення англомовної структури усіма можливими засобами української мови, без спотворення форми оригіналу та природності перекладу.

Адаптивне транскодування є найбільш гнучким способом перекладу медичних термінів. Воно передбачає не лише фонетичну адаптацію, а і морфологічну. На відміну від попередніх трьох видів транскодування, адаптивне транскодування фокусується на максимальному одомашненні термінів в системі української мови. Частіше під вплив адаптивного транскодування потрапляють терміни, що містять в собі компоненти грецького та латинського походження, які при перекладі відсікаються або замінюються на інші: *colitis* – коліт, *agranulocytosis* – агранулоцитоз, *candidiasis* – кандидоз, *diathesis* – діатез, *hepatitis* – гепатит, *diagnosis* – діагноз, *cirrhosis* – цироз. У цих термінах можна спостерігати процес відкидання суфікса грецького походження *-osis* та його заміна суфіксом *-оз*, який вже став притаманним українській мові в термінах на позначення хвороб. Ще одним суфіксом, слова з яким піддаються адаптивному транскодуванню, має латинське походження. Це суфікси *-ion*, який дуже часто використовується в медичній термінології та може вживатися в термінах на позначення хвороб чи симптомів. З-поміж термінів можна виділити такі приклади: *infarction* – інфаркт, *aggression* – агресія, *cardioprotection* – кардіопротекція, *coordination* – координація, *depression* – депресія, *hallucinations* – галюцинації, *intoxication* – інтоксикація, *intubation* – інтубація, *hypertension* – гіпертензія. Як правило, при перекладі таких термінів англійський суфікс латинського походження відпадає. Для наочного спостереження адаптивного транскодування в контексті, можна розглянути таке речення: *Serious manifestations of hypomagnesaemia such as fatigue, tetany, delirium, convulsions, dizziness and ventricular arrhythmia can occur but they may begin insidiously and be overlooked* [35] – Гіпомagneмія може проявлятися такими серйозними симптомами як втомлюваність, тетанія, делірій, судоми, запаморочення, шлуночкова аритмія [20]. Окрім адаптивного транскодування (*tetany, delirium*) в цьому реченні також можна побачити інші види транскодування: транскрибування (*arrhythmia*) та мішане транскодування (*hypomagnesaemia*). Адаптивне транскодування позитивно впливає на розвиток термінологічної системи української мови, адже дозволяє не просто скопіювати форму за

допомогою знаків мови перекладу, а надати термінам граматичних ознак української мови.

Що стосується калькування термінів, цей метод перекладу вживається дуже часто, незважаючи на неоднозначне ставлення лінгвістів до цього прийому. Поширеність цього способу перекладу в першу чергу пов'язана з логічною структурою медичних термінів. Як вже було описано в попередніх підрозділах, більшість медичних термінів-словосполучень, досить легко розкладаються на компоненти, кожен з яких має власне семантичне значення. Це дозволяє помічати кожен елемент, який робить свій внесок в загальне значення термінологічної одиниці і перекласти ці складові частини буквально. Частіше за все таким способом перекладаються терміни як позначають більш загальні симптоми захворювань а також клінічні терміни, що пов'язані з процесом лікування. Варто почати зі складених термінів, які складаються з двох компонентів, кожен з яких був перекладений дослівно. Так, наприклад, термін *standard therapy* був дослівно перекладений як *стандартна терапія*, зі збереженням синтаксичних та граматичних ролей компонентів: *As part of the standard therapy of acute myocardial infarction* [36] – *Як частина стандартної терапії гострого інфаркту міокарда* [2]. В цьому терміні обидва компоненти мають схоже звучання і в українській, і в англійській мовах, що також позитивно впливає на розвиток української термінології як частини світового медичного дискурсу. Наступний термін, який варто розглянути – це *pharmacological properties*. Цей термін був перекладений як *фармакологічні властивості*, в якому повністю зберігаються граматичні ознаки слів та семантичне навантаження: *It is expected that drugs with similar pharmacological properties may potentiate loperamide's effect and that drugs that accelerate gastrointestinal transit may decrease its effect* [45] – *Очікується, що лікарські засоби з аналогічними фармакологічними властивостями можуть посилювати дію лопераміду, а лікарські засоби, які прискорюють проходження їжі у шлунково-кишковому тракту, можуть знижувати його дію* [17]. Ще одним схожим прикладом може бути *symptomatic treatment* – *симптоматичне лікування*. В цьому випадку так легко простежується збереження усіх ознак компонентів оригіналу: *Symptomatic treatment of heartburn and acid regurgitation in gastro-oesophageal reflux disease* [35] – *Симптоматичне лікування печії та кислотної рефургації при гастроєзофагеальній рефлюксії хворобі* [20]. Перевагою поданого способу перекладу можна вважати високий рівень уніфікації термінології в системі міжнародної медичної комунікації. Такі терміни не викликають проблем в процесі перекладу, а семантичне значення не втрачається, що спрощує та пришвидшує роботу перекладача. Такі двокомпонентні терміни-словосполучення як *muscle weakness* – *м'язова слабкість*, *intraocular pressure* – *внутрішньоочний тиск*, *increased sweating* – *посилене потовиділення*, *generalized weakness* – *загальна слабкість*, *demulcent action* – *пом'якшувальна дія* є численними прикладами клінічних понять, що були перекладені за допомогою калькування. Серед фармакологічних двокомпонентних термінів калькування також зустрічається нерідко. Так, наприклад, терміни *2,4-Dichlorobenzyl alcohol* – *2,4-дихлорбензиловий спирт*, *acetylsalicylic acid* – *ацетилсаліцилова кислота*, *antifungal properties* – *протигрибкові властивості*, *quinoline yellow* – *хіноліновий*

жовтий були перекладені за допомогою буквального перекладу кожного з компонентів.

В інструкціях до лікарських препаратів також можна зустріти чимало термінологічних словосполучень, що складаються з трьох і більше компонентів та які були перекладені за допомогою калькування. Частіше це терміни на позначення симптомів та захворювань, оскільки вони зазвичай мають більш розгорнуту структуру. Калькування можна спостерігати в таких прикладах: *acute ulcerative colitis* – гострий виразковий коліт (*This medicine is contraindicated in patients with acute ulcerative colitis* [45] – Лоперамід протипоказаний пацієнтам з гострим виразковим колітом [17]), *arterial occlusive disease* – артеріальна оклюзійна хвороба (*Prevention of vascular occlusions in e event of arterial occlusive disease* [36] – Профілактика судинної оклюзії при артеріальній оклюзійній хворобі [2]), *chronic open-angle glaucoma* – хронічна відкритокутова глаукома (*Betoptic Eye drops, solution or Betoptic S Eye drops, suspension is indicated for the reduction of elevated intraocular pressure in patients with chronic open-angle glaucoma or ocular hypertension* [38] – Для зниження внутрішньоочного тиску у хворих на хронічну відкритокутову глаукому або очну гіпертензію [3]), *percutaneous transluminal coronary angioplasty* – черезшкірна трансюмінарна коронарна ангіопластика (*Prevention of thrombosis (reocclusion prophylaxis) after aortocoronary bypass, percutaneous transluminal coronary angioplasty (PTCA) and arteriovenous shunt in dialysis patients* [36] – Профілактика тромбозів (профілактика реоклюзії) після аортокоронарного шунтування, черезшкірної трансюмінарної катетерної ангіопластики та після артеріовенозного шунтування у пацієнтів, які знаходяться на діалізі [2]), *toxic epidermal necrolysis* – токсичний епідермальний некроліз (*Severe skin reactions, including exudative erythema multiform, Stevens-Johnson syndrome, toxic epidermal necrolysis (Lyell's syndrome)* [36] – шкірні реакції тяжкого ступеня, включаючи ексудативну мультиформну еритему, синдром Стівенса-Джонсона, токсичний епідермальний некроліз (синдром Лайєла) [2]) – усі ці терміни були перекладені способом поступового дослівного перекладу кожного з компонентів англomовного словосполучення. Завдяки цьому зберігається кількість слів, синтаксичні зв'язки словосполучення та порядок слів.

Проте іноді можна зустріти терміни, які дещо трансформуються під час перекладу. Так, наприклад, термін *subacute cutaneous lupus erythematosus* в українській мові перекладається як *підгострий шкірний червоний вовчак*: *Proton pump inhibitors are associated with very infrequent cases of subacute cutaneous lupus erythematosus* [35] - Застосування ІПП іноді може спричиняти появу підгострий шкірний червоний вовчак [20]. У цьому випадку кожен з компонентів був перекладений буквально, але їх порядок дещо змінився. Замість дослівного *вовчак червоний*, *lupus erythematosus* було перекладено із застосуванням пермутації як *червоний вовчак*. Причиною цього також спроба наблизитися до норм української мови, що добре впливає на розвиток української медичної терміносистеми з власними правилами та законами. Прикладом речення з однієї з фармакологічних інструкцій, в якому можна побачити одразу декілька калькованих термінів, може бути таке: *Treatment of post-operative pain following a coronary bypass procedures (with use of a heart-lung machine)* [36] – Лікування післяопераційного болю після

процедури коронарного шунтування (з використанням апарату «серце-легені») [2]. У цьому реченні є одне двокомпонентне термінологічне словосполучення (*post-operative pain*) та два трикомпонентних (*coronary bypass procedures*, *heart-lung machine*). Усі три терміни зазнали калькування при перекладі.

Описовий переклад також часто застосовується для перекладу медичної термінології. Цей спосіб застосовується досить часто, а причинами цього можуть бути такі фактори:

1. Відсутність в українській мові явища, на позначення якого виступає термін;
2. Відсутність відповідних компонентів, притаманних українській мові, які можуть утворити більш лаконічний відповідник.

В обох випадках англomовний термін потребує додаткового пояснення задля чітко та зрозуміло переданого сенсу поняття. Частіше це терміни-словосполучення, які при перекладі набувають ще більш розгорнутого вигляду. Так, наприклад термін *acid-blocking medicines* у фармакологічній інструкції був перекладений як *лікарські засоби, що пригнічують секрецію соляної кислоти шлункового соку*. Такий розгорнутий варіант зумовлений точнішим поясненням в українській мові біохімічних структур організму, що унеможлиблює неправильне трактування терміна читачем. Ще прикладами можуть стати такі терміни *gastrointestinal transit* – *проходження їжі у шлунково-кишковому тракті*, *non-medicated lozenge* – *льодяники без вмісту діючих речовин*. Описовий переклад в такому випадку допомагає уникнути калькування і зробити термін більш зрозумілим для українського читача. А деякі терміни, позначені в англomовному варіанті одним словом, в перекладі стають багатокомпонентними словосполученнями, що знову ж таки, дозволяє повнішою мірою розкрити значення та уникнути багатозначності чи хибного розуміння написаного: *interactions* – *взаємодія з іншими лікарськими засобами*, *haematemesis* – *блювання з домішками крові*, *photosensitivity* – *підвищена чутливість до світла*, *angioedema* – *ангіневротичний набряк*, *reinfarction* – *повторний інфаркт*. Так, наприклад, описовий переклад можна побачити в реченні:

Loperamide must be discontinued promptly when ileus, constipation or abdominal distension develop [45] – *Необхідно негайно припинити прийом препарату, якщо розвивається запор, здуття живота або кишкова непрохідність* [17].

Термін *ileus* неможливий відповідником, тому перекладач був вимушений описати термін термінологічним словосполученням *кишкова непрохідність*.

Контекстуальна заміна в медичній термінології вживається рідко. Це пов'язано з тим, що підміна понять вважається небажаною в такому серйозному дискурсі і перекладачі намагаються підбирати максимально близькі відповідники до одиниць оригіналу. Проте іноді, через неприродність використання максимально наближеного відповідника, відмінність реалій в сфері медицини, неповну передачу змісту, перекладачі приймають рішення використати більш доцільний варіант, який буде адекватно описувати явище, на позначення якого виступає термін, і природно вливатися в контекст україномовного дискурсу, що сприяє розвитку власне української медичної термінології. Так, для прикладу,

фармакологічний термін *undesirable effects* перекладається українською як *побічні реакції*. У цьому випадку контекстуальній заміні піддаються обидва компоненти. Дослівний переклад тут можливий і він був би цілком зрозумілим україномовній аудиторії, але вибір смислових відповідників робить український варіант більш точним і природним. Завдяки цьому, саме цей варіант добре прижився в медичній системі термінології і широко використовується не лише в сфері медицини, а і в побутовому спілкуванні. Ще одним терміном, при перекладі якого можна побачити контекстуальну заміну є *pharmaceutical form* – *лікарська форма*. Варіант дослівного перекладу *фармацевтична форма* також можливий, але переклад з контекстуальною заміною є більш природним саме в українській мові. У наступному терміні *precursor stages* – *передвісні прояви* під вплив контекстуальної заміни потрапив лише один компонент. На цьому прикладі можна побачити, що варіант з дослівним перекладом неможливий. Жоден зі словникових варіантів перекладу слова *stages* не розкриє суть самого терміна і в поєднанні з іншим компонентом не може утворити зрозуміле термінологічне словосполучення. Загалом таке явище як контекстуальна заміна в перекладі термінології зустрічається нечасто, оскільки світова наукова спільнота ставить за мету максимальну уніфікацію медичної терміносистеми задля зручності використання. Проте зовсім уникнути використання смислових заміन неможливо, тому фахівцям варто уважно спостерігати за тенденціями перекладу та концентруватися в першу чергу на зрозумілості перекладу для реципієнта.

Оскільки основним завданням медичного перекладу є максимальна точність відтворення термінів, конкретизація використовуються нечасто. Зазвичай цей спосіб перекладу вирішує проблему потенційної багатозначності, яка може заплутати читача, та застосовується для термінів або їхніх компонентів, що можуть призвести до неправильного розуміння терміну. Так, наприклад, можна виділити такі терміни: *killing effect* – *антибактеріальна активність*, *history* – *анамнез*, *liquid sucrose* – *сахарози розчин*, *ophthalmic agents* – *офтальмологічні препарати*, *red blood cells* – *еритроцити*. В усіх цих термінах конкретизації зазнали ті елементи, які мають широке значення не лише в галузі медицини, а і в загальному вжитку. На прикладі речення з фармакологічної інструкції можна побачити конкретизацію поняття *history* – *анамнез*:

For the prevention of NSAID-associated gastric ulcers or duodenal ulcers in patients at risk (age > 60, previous history of gastric and duodenal ulcers, previous history of upper GI bleeding) the recommended dose is Omeprazole 20mg once daily [35] – Для профілактики НПЗЗ-асоційованих виразок шлунка і дванадцятипалої кишки у пацієнтів, які належать до групи ризику (вік > 60 років, виразка шлунка і дванадцятипалої кишки в анамнезі, кровотеча у верхньому відділі шлунково-кишкового тракту в анамнезі), рекомендована доза становить 20 мг омепразолу 1 раз на добу [20].

Генералізація як спосіб перекладу термінології, протилежний до конкретизації, використовується у випадках коли англomовний термін з більш вузьким значенням не має термінів з таким самим вузьким значенням в українській мові. В інструкціях до лікарських препаратів такий прийом застосовується вкрай рідко і зазвичай ці терміни виступають на позначення більш

загальноживаних фармакологічних термінів: *high fever* – *підвищена температура тіла*, *posology* – *дозування*, *treating physician* – *лікуючий лікар*. Термін *posology* – *дозування* зустрічається майже в кожній інструкції у назві підрозділу про дозування *Posology and method of administration*. На цьому прикладі можна побачити, як компонент зазнає генералізації при перекладі і в україномовних інструкціях цей підрозділ вже називається *Спосіб застосування та дози*. Ще можливим варіантом може бути *Рекомендації із дозування*, якщо в англійській мові було *The posology recommendations are as follows*. В цьому випадку вживання більш конкретних термінів в тексті перекладу не є необхідним, тому перекладач відтворив оригінальну термінологію максимально зрозуміло і адекватно з урахуванням непрофесійної цільової аудиторії.

Прийом лексичного додавання також можна зустріти в процесі порівняння англійських та українських медичних термінів. Сутність цього прийому полягає у введенні додаткових слів, які необхідними для повноцінного та зрозумілого відтворення одиниць оригіналу. Частіше такий метод можна зустріти при перекладі груп лікарських препаратів: *anti-diabetics* – *антидіабетичні засоби*, *anti-inflammatories* – *протизапальні засоби*, *anti-rheumatics* – *протиревматоїдні засоби*, *thrombolytics* – *тромболітичні засоби*. Додавання слів в таких термінах зумовлене номіналізацією, оскільки в оригіналі основне семантичне значення містилося в іменниках, а в перекладі – в прикметниках. Також додавання можна зустріти в термінах на позначення захворювань, лікування та симптомів, де вони виконує функцію уточнення: *acute diarrhea* – *гострі епізоди діареї*, *malignancy* – *злякисне захворювання*, *precaution* – *запобіжний захід*, *relief from pain* – *зменшувати вираженість болю в горлі*, *severe heart failure* – *серцева недостатність тяжкого ступеня*. На прикладі уривку з фармакологічного тексту можна побачити прийом додавання:

Myocardial infarction prophylaxis in connection with other therapy measures in patients with a very high cardiovascular risk in accordance with the risk/benefit assessment of the treating physician [36] – *Профілактика інфаркту міокарда разом з іншими заходами терапії у пацієнтів з дуже високим ризиком розвитку серцево-судинних подій (відповідно до оцінки користі та ризику лікуючим лікарем)* [2].

Можна побачити, що в терміні *patience with a very high cardiovascular risk* – *пацієнти з дуже високим ризиком розвитку серцево-судинних подій* при перекладі з'являється лексичні одиниці *розвитку* та *подій*, прямих відповідників яких не було в оригіналі.

Окремою категорією термінів, яку можна виділити для аналізу перекладу, є епонімічні терміни. Зазвичай це двокомпонентні словосполучення, де один компонент є власною назвою, а інший – загальною. Саме така структура не дозволяє приписати до жодної з попередніх категорії та класифікувати за способом перекладу, оскільки, як правило, для їх перекладу використовується поєднання двох чи більше прийомів. Зазвичай власна назва в таких термінах відтворюється за допомогою українських літер відповідно до фонетичного складу оригіналу, тобто транскрибується. При цьому відбувається граматична адаптація слова: воно набуває родового відмінку, що є заміною `s, яке виступало на позначення приналежності в англійській мові. Загальна назва, що зазвичай

позначає родові медичні поняття, перекладається своїм найближчим українським відповідником. Серед термінологічної вибірки з інструкцій до лікарських препаратів можна виділити такі одиниці: *Crohn's disease* – хвороба Крона, *Lyell's syndrome* – синдром Лайєла, *Prinzmetal's* – стенокардія Принцметала, *Stevens-Johnson syndrome* – синдром Стівенса-Джонсона. При перекладі власних назв велика літера також зберігається: *Inflammatory gastrointestinal diseases (such as Crohn's disease, ulcerative colitis)* [36] – Запальні захворювання шлунково-кишкового тракту (такі як хвороба Крона, виразковий коліт) [2]; *Severe skin reactions, including exudative erythema multiform, Stevens-Johnson syndrome, toxic epidermal necrolysis (Lyell's syndrome)* [36] – шкірні реакції тяжкого ступеня, включаючи ексудативну мультиформну еритему, синдром Стівенса-Джонсона, токсичний епідермальний некроліз (синдром Лайєла) [2]; *In patients with cardiovascular diseases (e.g., coronary heart disease, Prinzmetal's angina and cardiac failure) and hypotension, therapy with beta-blockers should be critically assessed and the therapy with other active substances should be considered* [38] – У пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями (наприклад, коронарне захворювання серця, стенокардія Принцметала та серцева недостатність) та артеріальною гіпотензією слід критично оцінювати необхідність здійснення терапії із застосуванням бета-блокаторів та розглянути можливість терапії із застосуванням інших діючих речовин [3].

Переклад медичних термінів є надзвичайно відповідальним процесом, оскільки фахівець має справу зі здоров'ям та життям людини. Медичний переклад вимагає високого рівня підготовки, що ускладнює процес підготовки кваліфікованих кадрів, адже важлива не лише висока мовна компетенція, а й глибоке розуміння усіх медичних процесів та понять. Також перекладач має слідкувати не лише за точністю передачі наукових фактів, а й дотримання етичних норм медичного дискурсу.

Загалом існує низка лінгвістичних факторів, які формулюють основні труднощі в процесі медичного перекладу. Аналізуючи добірку термінів з інструкцій до лікарських препаратів, можна виокремити такі труднощі:

1. Наявність синонімічних зв'язків деяких термінів або їх компонентів. Коли перекладач стикається зі схожими за значеннями термінами, йому треба глибше зануритися в значення кожного з них, аби здійснити точніший переклад та, за потребою, описати. Для прикладу можна навести такі терміни: *antibiotics*, *bactericidal*, *bacteriostatic*. Якщо перший з наведених термінів диференціювати простіше, оскільки він описує групу лікарських препаратів, що борються з бактеріями в організмі, то інші два можуть викликати труднощі. Обидва терміни описують способи дії антибіотиків та позначають пригнічувальну дію препаратів. Перекладач має розуміти різницю і знати як перекладається кожен з них та знайти ключові відмінності для влучного пояснення;

2. Хибні друзі перекладача. Ця категорія лексичних одиниць є навіть в медичній термінології. Складність перекладу полягає в тому, що такі слова є співзвучними чи схожими написанням з українськими словами, проте мають зовсім інше значення. Навіть знаючи усі правильні відповідники, перекладач в процесі перекладу може зробити помилку, особливо якщо це усний переклад, при

якому немає змогу себе одразу ж перевірити. У медичному тексті таким прикладом може стати слово *angina*, яка українською перекладається як *стенокардія*, а не як *ангіна*: *Prinzmetal's angina* – *стенокардія Принцметала*, *unstable angina pectoris* – *нестабільна стенокардія*. Вживання та переклад цих термінів можна побачити в таких реченнях: *In patients with cardiovascular diseases (e.g., coronary heart disease, Prinzmetal's angina and cardiac failure) and hypotension, therapy with beta-blockers should be critically assessed and the therapy with other active substances should be considered* [38] – *У пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями (наприклад, коронарне захворювання серця, стенокардія Принцметала та серцева недостатність) та артеріальною гіпотензією слід критично оцінювати необхідність здійснення терапії із застосуванням бета-блокаторів та розглянути можливість терапії із застосуванням інших діючих речовин* [3]; *High-risk patients were patients with an acute vascular event or a vascular event reported in the medical history (myocardial infarction, transient ischemic attack (TIA), with unstable angina pectoris, arterial occlusive disease, after vascular surgeries such as aortocoronary bypass, percutaneous transluminal coronary angioplasty (PTCA), peripheral angioplasty, and in dialysis patients with arteriovenous shunt* [36] – *Пацієнти із високим ризиком визначались як пацієнти з серцево-судинними подіями в гострій стадії або серцево-судинними подіями в анамнезі (інфаркт міокарда, транзиторна ішемічна атака (ТІА), нестабільна стенокардія, артеріальне оклюзивне захворювання, після хірургічного втручання, такого як аортокоронарне шунтування, черезшкірна транслюмінальна катетерна ангіопластика, периферична ангіопластика та пацієнти з артеріовенозним шунтом, які знаходяться на діалізі)* [2].

3. Терміни іншомовного походження. Дуже часто такі терміни мають інтернаціональний характер і відтворюються за допомогою транскодування, що може пригнічувати розвиток власне української термінології. Тому перед перекладачем завжди стоїть вибір чи виокристати при перекладі варіант, що є більш притаманним українській мові, чи максимально зберегти форму оригіналу. Так, наприклад, термін *vertigo*, що позначає стан запаморочення, відтворюється за допомогою транскодування як *вертиго*, проте в інших медичних текстах нерідко можна зустріти термін *запаморочення*. Так само із словом *convulsion*. Перекладач в праві обирати, який варіант буде більш влучним в конкретному медичному контексті: *судоми* чи *конвульсії*.

4. Неперекладні поняття. Зазвичай це назви мікроорганізмів, які можуть зустрітися в текстах медичного чи природничого спрямування: *Moraxella catarrhalis*, *Salmonella*, *Shigella*. Перекладач має вміти розпізнати їх в тексті та відтворити точну форму без графічних змін: *This medicine is contraindicated in patients with bacterial enterocolitis caused by invasive organisms including Salmonella, Shigella and Campylobacter* [45] – *Лоперамід протипоказаний пацієнтам з бактеріальним ентероколітом, спричиненим мікроорганізмами родин Salmonella, Shigella та Campylobacter* [17]. Також до цього ще можна віднести лабораторні терміни *in vitro* та *in vivo*. Ці терміни залишаються без перекладу, оскільки вони є міжнародними науковими позначеннями умов проведення досліджень: *Vetoptic Eye drops, suspension's action as a neuroprotective*

agent has been shown in both in vivo and in vitro experiments in rabbit retina, rat cortical cultures and chick retinal cultures [38] – Дія бетаксолу як нейропротектора була продемонстрована в експериментах як *in vivo*, так і *in vitro* на сітківці кролів, кортикальних культурах щурів і культурах сітківки курчат [3]. Перекладач може додавати пояснення, щоб зробити текст доступним для широкої аудиторії.

5. Полісемія. Наявність кількох лексичних значень в медичних термінах може неабияк гальмувати процес перекладу, оскільки фахівець має точно підібрати найближчий відповідник, уникаючи неточностей перекладу. Так, наприклад слово *acid* зустрічається в кількох термінах, проте має там різні значення: *hydrochloric acid* – кислота хлористоводнева концентрована, *intra gastric acid* – шлункова секреція.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було здійснено комплексний аналіз структурно-семантичних особливостей англомовної медичної термінології та досліджено основні способи її перекладу українською мовою. Проведене дослідження дало змогу систематизувати англомовні медичні терміни за морфологічною будовою та за семантичним значенням. Також було встановлено закономірності перекладу термінів різних видів та семантичних категорій.

У теоретичному розділі було розглянуто сутність та особливості медичного дискурсу та медичної термінології як основного прошарку лексики в професійному спілкуванні. Аналіз показав, що медичні терміни є невід'ємною частиною професійного спілкування, оскільки виступають на позначення точних і однозначних наукових понять. Розвиток медичної термінології тісно пов'язаний з медициною та іншими суміжними галузями. Основою медичного дискурсу є максимально точна передача наукових знань, що впливає безпосередньо на практичну лікувальну діяльність.

На основі аналізу історичного, лінгвістичного, семантичного, науково-технічного, соціокультурного та функціонально-комунікативного критеріїв у роботі запропоновано узагальнену авторську періодизацію розвитку англійської медичної термінології, яка охоплює п'ять основних історичних періодів: давньоанглійський (500–1149 рр.), середньоанглійський (1150–1449 рр.), період Ренесансу (1450–1699 рр.), науковий період (1700–1849 рр.), сучасний період (1850–дотепер), що включає два етапи: рання сучасність (1850–1949 рр.) та пізня сучасність (1950–дотепер). Запропонована авторська періодизація є змістовним доповненням до вже існуючих підходів дослідження походження термінології та дозволяє цілісно представити процес розвитку англомовної термінології, враховуючи зміни в наукових поглядах та соціальному середовищі на різних історичних етапах.

У ході опрацювання теоретичних джерел було з'ясовано, що медичній термінології характерний високий рівень стандартизованості. Усі терміни утворюють структуровану систему, яка забезпечує точність та зрозумілість кожної одиниці. Цей фактор є ключовим в забезпеченні ефективності професійного спілкування та точності медичних знань.

Більшість англомовних термінів мають грецьке чи латинське походження, що робить їх зрозумілими та спрощує міжмовну комунікацію. Багато термінів утворюються за допомогою структурних компонентів – префіксів, суфіксів і коренів – які мають певне семантичне значення, що значно спрощує процес утворення нових термінів та розуміння вже існуючих. Морфологічна структурованість термінів виступає основою для утворення термінотворчих моделей, які ефективно функціонують дотепер і дозволяють простежити основні тенденції термінотворення. Це також сприяє швидкій та безперешкодній комунікації у сфері міжнародного медичного дискурсу.

Під час дослідження теоретичної бази також було окреслено низку перекладацьких трансформацій, які активно використовуються перекладачами в сфері медичного перекладу. До них відносяться транслітерація та

транскрибування, калькування, лексичне додавання, контекстуальна заміна, описовий переклад, конкретизація та генералізація. Було виявлено, що основними орієнтирами при виборі способу перекладу є морфологічні та семантичні особливості англійських термінів, які дозволяють досягти точності та зрозумілості при перекладі.

Для практичного розділу було використано інструкції до лікарських препаратів англійською мовою та інструкції відповідних лікарських препаратів українською мовою. На їх основі було проаналізовано 300 термінологічних одиниць через призму морфологічних структур, семантичних значень та способів перекладу. Такий комплексний аналіз дав можливість простежити усі взаємозв'язки між морфологією, семантикою та способами відтворення українською мовою і довів необхідність урахування усіх трьох аспектів в процесі перекладу.

Дослідження морфологічної структури англійської термінології показало, що медичні терміни утворюють чітку, проте гнучку структурну систему. Англійські терміни переважно формуються на основі грецьких та латинських елементів, кожен з яких має власне семантичне навантаження. Статистичний аналіз показав, що терміни-словосполучення становлять найбільшу частку вибірки, а саме 55%. Переважання багатокомпонентних структур демонструє тенденцію англійської мови до максимальної деталізації патологічних процесів через поєднання кількох компонентів. Прості терміни становлять 37%. Це переважно однокомпонентні терміни греко-латинського походження, семантика яких часто мотивується значеннями окремих коренів та афіксів. Частка складних термінів в поданій вибірці є не такою чисельною, всього 8%.

За класифікацією семантичних значень термінів, було виявлено три семантичні групи. Найчисельнішою є група клінічних термінів, 64%. Це терміни на позначення патологічних станів та симптомів, які дуже часто описуються в інструкціях до ліків. Наступною за чисельністю є група фармакологічних термінів, що становить 32% та включає терміни на позначення лікарських препаратів, речовин та властивостей. Найменш чисельною є група анатомо-фізіологічних термінів, всього 4%. Ця семантична група включає терміни на позначення різних складових організму та фізіологічних процесів.

Дослідження відтворення медичних термінів продемонструвало, що спосіб перекладу часто залежить від його будови. У межах вибірки термінів спостерігається велика кількість перекладацьких способів: калькування, контекстуальна заміна, описовий переклад, конкретизація та генералізація, транскодування різних типів. Найпоширенішим з них є саме транскодування, яке дозволяє зберегти зміст та форму оригіналу. Аналіз перекладацьких рішень довів, що успішне відтворення медичної термінології залежить від урахування їхньої структури, семантичної ролі та функціонування в контексті медичного дискурсу. Водночас було виявлено низку лінгвістичних труднощів при перекладі: наявність синонімічних зв'язків в межах однієї чи кількох терміносистем медичного спрямування, наявність фальшивих друзів перекладача, велика кількість термінів іншомовного походження, полісемія. Більшість з цих труднощів зустрічається нечасто, проте можуть значно повпливати на процес та результат перекладу.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що морфологічна будова, семантичні особливості та специфіка перекладу медичних термінів утворюють взаємопов'язану систему. Основним орієнтиром для перекладача має бути висока точність відтворення наукових фактів та дотримання усіх нормативних вимог до термінотворення в українській мові. Адекватний медичний переклад можливий лише за умови врахування усіх особливостей термінології. При перекладі мають бути обов'язково враховані структурні ознаки, семантичні значення та функціональні ролі кожного з компонентів терміна. Це може ускладнювати процес перекладу, проте саме це дозволяє створити уніфіковану медичну терміносистему, яка слугуватиме не лише базою для наукових досліджень в україномовному середовищі, а й посприє міжнародній науковій діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агейчева А. Роженко І. Особливості перекладу медичних текстів. *Молодий вчений*. 2019. № 5.1 (69.1). С. 1–4
2. Аспірин Кардіо: інструкція із застосування. URL: <https://compendium.com.ua/dec/272968/816028/> (дата звернення: 20.10.2025).
3. Бетоптик S: інструкція із застосування. URL: <https://compendium.com.ua/dec/273720/> (дата звернення: 21.10.2025).
4. Бочкар А.О. Лексико-семантичні труднощі перекладу медичних термінів. *Актуальні проблеми фундаментальних та суспільно-гуманітарних наук: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*. Харків, 20 жовтня 2025 р. Харків, 2025. С. 12–15
5. Бочкар А.О. Узагальнена періодизація розвитку медичної термінології в англійській мові. *Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур*: Збірник наукових праць. Кривий Ріг : ННІЕТ КНУ, 2025. 25–32
6. Великодний О. Основні способи перекладу медичної термінології. *Перекладацькі інновації*: матеріали всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. Суми, 16-17 березня 2017 р. Суми, 2017. С. 64–66
7. Ворона Н. Українська медична термінологія: її походження, особливості та методи засвоєння студентами-іноземцями медичних ВНЗ України. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2017. № 2. С. 12–17
8. Гриценко О. Активні дієприкметники в сучасному науковому медичному дискурсі. *Збірник наукових праць «Studia Linguistica»*. 2023. № 22. С. 64–73
9. Дерев'янченко Н. В., Литовська О. В. Латинська мова та медична термінологія: навч. посіб. Харків: ХНМУ, 2017. 172 с.
10. Житнікова А., Овсієнко Л. Медичний переклад – різновид науково-технічного перекладу. *Міжособистісна комунікація та перекладознавство: сучасні перспективи розвитку*. 2024. С. 45–46
11. Ісаєва О., Назаренко-Крейн Т. Лінгвостилістичні особливості медичної термінології української та англійської мов. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2019. № 1(41). С. 66–70
12. Козоріг І. Куцак А. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 37. С. 52–54
13. Косенко А. Основні характеристики англійської медичної термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 18. С. 68–70
14. Крупей К. С., Количева Н. Л., Деген А. С. Специфіка перекладу англомовних термінів інфектології засобами української мови: монографія. Rīga: Baltija Publishing, 2024. 126 с.
15. Левченко. В., Перхач Р.-Ю. Медична термінологія як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 115–118
16. Литвиненко Н. Дослідження медичного дискурсу у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві. *Мовознавство*. 2009. №17. С. 143–152

17. Лоперамід: інструкція із застосування. URL: <https://compendium.com.ua/dec/272727/23086/> (дата звернення: 23.10.2025).
18. Мазур О., Радецька С. Медична термінологія в навчанні перекладу: функціонально-стилістичний аспект. *Південний архів (філологічні науки)*. 2024. №98. С. 34–42
19. Муханова О., Тікан Я., Купчак І. Способи утворення англомовної медичної термінології та її переклад українською мовою. *Advanced Linguistics*. 2022. №10. С. 67–73
20. Омепразол: інструкція із застосування. URL: <https://compendium.com.ua/dec/269046/38059/> (дата звернення: 23.10.2025).
21. Пасека А. Методологічні засади укладання медичних термінологічних словників: до історії становлення вітчизняної термінографії. *Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві: матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя – Мелітополь, 16-17 травня 2024 р. Запоріжжя – Мелітополь, 2024*. С. 41–45
22. Пешкова Т. Особливості перекладу німецькомовного тексту медичної літератури. *Філологічний дискурс*. 2018. № 8. С. 166–173
23. Полюк І., Бондар Л., Рибчук О. Лінгвопрагматичний аспект дослідження медичного дискурсу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2022. № 33. С. 26–31
24. Самойленко О. Особливості української медичної термінології. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. № 13. С. 108–111
25. Ситник. І. Дискурс в сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 46. С. 123–126
26. Снітовська О. Медична термінологія англомовних текстів інструкцій медичних препаратів та відтворення її в українських перекладах. *Записки з романо-германської філології*. 2017. № 2. С. 108–117
27. Соляненко О. Аббревіація як лінгвістична особливість медичного дискурсу (на прикладі англомовних історій хвороб). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 52. С. 173–175
28. Стегніцька Л.В. Розвиток і становлення англійської медичної термінології в аспекті мовної періодизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 40. С. 81–85
29. Стрепсілс інтенсив з медом та лимоном: інструкція із застосування. URL: <https://compendium.com.ua/dec/272858/> (дата звернення: 22.10.2025).
30. Труба Г. Науковий дискурс. Сучасне бачення. *Нова філологія*. 2021. № 84. С. 242–247
31. Фолієва кислота: інструкція із застосування. URL: <https://compendium.com.ua/dec/269138/33053/> (дата звернення: 22.10.2025).
32. Шепітько С., Тарапатов М. Особливості перекладу сучасної медичної термінології. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2019. № 30 (69). С. 175–179
33. Шугаєв А.В. Особливості перекладу англомовних медичних інструкцій на українську мову. Київ, 2012. С. 312–315

34. Шутак Л. Медичний дискурс як невід’ємна частина української дискурсології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2014. № 48. С. 256–260
35. Aquatix Omeprazole Capsules: product information for human medicinal products. URL: <https://greenbook.nafdac.gov.ng/products/details/620> (дата звернення: 23.10.2025).
36. Aspirin Cardio 100 mg Tablets: product information for human medicinal products. URL: <https://greenbook.nafdac.gov.ng/products/details/7131> (дата звернення: 20.10.2025).
37. Behdai A., Gudkova N. Challenges in translating medical terminology: a comprehensive analysis of English-Ukrainian pharmaceutical texts. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2024. № 37. P. 278–282
38. Betoptic Eye drop: product information for human medicinal products. URL: <https://greenbook.nafdac.gov.ng/products/details/5626> (дата звернення: 20.10.2025).
39. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>
40. Chabner D.-E. Medical Terminology: A Short Course-E-Book: Medical Terminology: A Short Course-E-Book. The Netherlands: Elsevier, 2022. 431 p.
41. Dana Folic Acid Tablets: product information for human medicinal products. URL: <https://greenbook.nafdac.gov.ng/products/details/8132> (дата звернення: 22.10.2025).
42. Karwacka W. Medical translation. *Ways to translation*. 2015. P. 271–298
43. Kovacs G. Medical texts and their translation in translator training. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 2023. № 15. P. 75-85.
44. Longman dictionary of contemporary English. II. Summers, Della. PE1628. L58. 2003.
45. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. Oxford : Macmillan Education, 2002. 1748 p.
46. Miller G. A., Johnson-Laird P. N. Language and perception. Belknap Press, 1976. P. 52
47. Merriam-Webster URL: <https://www.merriam-webster.com/>
48. Loperamide 2 mg Capsules: product information for human medicinal products. URL: <https://greenbook.nafdac.gov.ng/products/details/10325> (дата звернення: 23.10.2025).
49. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/>
50. Resurreccio V. M., Davies M. G. Medical translation step by step: learning by drafting. New York, NY: Routledge, 2014. 349 p.
51. Strepisils soothing Honey and Lemon Lozenges: product information for human medicinal products. URL: <https://greenbook.nafdac.gov.ng/products/details/10960> (дата звернення: 22.10.2025).
52. Vorobiova L. Eponyms in the context of learning English medical terminology: Psychiatry. *Слобожанський науковий вісник*. 2025. № 9. P. 23–27
53. Zalipska I. Contemporary medical terminology: the problem of the thematic classification. *Studia Linguistica*. 2020. № 17. P. 61–74

ДОДАТОК

	Англійський варіант	Український переклад
1.	2,4-Dichlorobenzyl alcohol	2,4-дихлорбензиловий спирт
2.	Abdominal distension	Здуття живота
3.	Acetylsalicylic acid	Ацетилсаліцилова кислота
4.	Achlorhydria	Ахлоргідрія
5.	Acid-blocking medicines	Лікарські засоби, що пригнічують секрецію соляної кислоти шлункового соку
6.	Active gastric ulcers	Активна виразка шлунка
7.	Active substances	Діюча речовина
8.	Acute and recurring chronic sore throat	Гострий та рекурентний хронічний біль у горлі
9.	Acute diarrhoea	Гострі епізоди діареї
10.	Acute dysentery	Гостра дизентерія
11.	Acute myocardial infarction	Гострий інфаркт міокарда
12.	Acute oral poisoning	Гостре харчове отруєння
13.	Acute ulcerative colitis	Гострий виразковий коліт
14.	Adrenaline	Адреналін
15.	Aggression	Агресія
16.	Agitation	Збудження
17.	Agranulocytosis	Агранулоцитоз
18.	Allergens	Алергени
19.	Allergy-like symptoms	Алергічні симптоми
20.	Alopecia	Алопеція
21.	Amylmetacresol	Амілметакрезол
22.	Anaphylactic reactions	Анафілактичні реакції
23.	Anaphylactic shock	Анафілактичний шок
24.	Anaphylactoid reaction	Анафілактоїдні реакції
25.	Angioedema	Ангіневротичний набряк
26.	Anticoagulants	Антикоагулянти
27.	Anti-diabetics	Антидіабетичні засоби
28.	Antifungal properties	Противіробкові властивості
29.	Antihypertensive agents	Антигіпертензивні засоби
30.	Anti-inflammatories	Протизапальні засоби
31.	Anti-rheumatics	Протиревматоїдні засоби
32.	Antiseptics	Антисептики
33.	Antiviral properties	Противірусні властивості
34.	Aortocoronary bypass	Аортокоронарне шунтування
35.	Arterial occlusive disease	Артеріальна оклюзійна хвороба
36.	Arteriovenous shunt	Артеріовенозне шунтування
37.	Arthralgia	Артралгія
38.	Ascites	Асцит
39.	Aspirin	Аспірин
40.	Asthma	Астма
41.	Ataxia	Атаксія
42.	Atopy	Атопія
43.	Bacterial enterocolitis	Бактеріальний ентероколіт
44.	Bactericidal	Бактерицидний

45.	Bacteriostatic	Бактеріостатичний
46.	Barbiturates	Барбітурати
47.	Benign	Доброякісний
48.	Benzalkonium chloride	Бензалконію хлорид
49.	Beta-adrenergic component	Бета-адренергічний компонент
50.	Betaxolol hydrochloride	Бетаксололу гідрохлорид
51.	Blood in stools	Кров у випорожненнях
52.	Blood sugar level	Рівень цукру в крові
53.	Blurred vision	Нечіткість зору
54.	Broad-spectrum antibiotics	Антибіотики широкого спектра дії
55.	Bronchospasm	Бронхоспазм
56.	Campylobacter	Campylobacter
57.	Carbomer	Карбомер
58.	Cardiogenic shock	Кардіогенний шок
59.	Cardioprotection	Кардіопротекція
60.	Cellulose powder	Целюлоза порошкоподібна
61.	Central nervous system (CNS)	Центральна нервова система
62.	Cerebrovascular insults	Цереброваскулярний інсульт
63.	Chronic open-angle glaucoma	Хронічна відкритокутова глаукома
64.	Clinical monitoring	Клінічний моніторинг
65.	Clinical relevance	Клінічна значущість
66.	Co-enzyme active	Кофермент
67.	Combinations requiring precautions for use	Комбінації, які потрібно застосовувати з обережністю
68.	Composition	Склад
69.	Concomitant administration	Одночасне призначення
70.	Confusion	Сплутаність свідомості
71.	Constipation	Закреп
72.	Contraindicated combinations	Протипоказані комбінації
73.	Contraindications	Протипоказання
74.	Convulsion	Судоми
75.	Coordination abnormality	Порушення координації
76.	Coronavirus	Коронавірус
77.	Creatinine clearance	Кліренс креатиніну
78.	Crohn's disease	Хвороба Крона
79.	Cytomegalovirus	Цитомегаловірус
80.	Delirium	Делірій
81.	Demulcent action	Пом'якшувальна дія
82.	Depressed level of consciousness	Пригнічення свідомості
83.	Depression	Депресія
84.	Dermatitis	Дерматит
85.	Dialysis patients	Пацієнти, які знаходяться на діалізі
86.	Difficulty in swallowing	Труднощі при ковтанні
87.	Digit Symbol Substitution Test	Тест на заміну цифрових символів
88.	Digoxin	Дигоксин
89.	Diplopia	Диплопія
90.	Disodium edetate	Динатрію едетат
91.	Diuretics	Діуретики
92.	Doses	Дозування
93.	Dry mouth	Сухість у роті

94.	Duodenal ulcers	Виразка дванадцятипалої кишки
95.	Dysphagia	Дисфагія
96.	Encephalopathy	Енцефалопатія
97.	Enveloped viruses	Оболонкові віруси
98.	Erythema multiforme	Мультиформна еритема
99.	Excipients	Допоміжні речовини
100.	Eye drops	Краплі очні
101.	Fatigue	Втомлюваність
102.	Flatulence	Метеоризм
103.	Folic acid	Кислота фолієва
104.	Fundic gland polyps	Поліпи з фундальних залоз
105.	Gastrointestinal haemorrhage	Шлунково-кишкова кровотеча
106.	Gastrointestinal tract	Шлунково-кишковий тракт
107.	Gastrointestinal transit	Проходження їжі у шлунково-кишковому тракті
108.	Gastrointestinal candidiasis	Кандидоз шлунково-кишкового тракту
109.	Gemfibrozil	Гемфіброзил
110.	Generalized weakness	Загальна слабкість
111.	Gynaecomastia	Гінекомастія
112.	Haematemesis	Блювання з домішками крові
113.	Haematological toxicity	Гематологічна токсичність
114.	Haemophilus influenza	Haemophilus influenza
115.	Haemorrhagic diathesis	Геморагічний діатез
116.	Hallucinations	Галюцинації
117.	Headache	Головний біль
118.	Heart-lung machine	Апарат «серце-легені»
119.	Hepatic failure	Печінкова недостатність
120.	Hepatitis	Гепатит
121.	High fever	Підвищена температура тіла
122.	History	Анамнез
123.	Hoarseness	Захриплість
124.	Honey	Мед
125.	Hydrochloric acid	Кислота хлористоводнева концентрована
126.	Hypersensitivity	Гіперчутливість
127.	Hyperthyroidism	Гіпертиреоз
128.	Hypertonia	Гіпертонус
129.	Hypoglycemia	Гіпоглікемія
130.	Hypomagnesaemia	Гіпомагніємія
131.	Hyponatraemia	Гіпонатріємія
132.	Ibuprofen	Ібупрофен
133.	Ileus	Кишкова непрохідність
134.	In vitro	In vitro
135.	In vivo	In vivo
136.	Increased liver enzymes	Підвищення рівня печінкових ферментів
137.	Increased sweating	Посилене потовиділення
138.	Indications/Uses	Показання
139.	Inflammatory gastrointestinal diseases	Запальні захворювання шлунково-кишкового тракту
140.	Influenza A virus	Вірус грипу А

141.	Initial diagnosis	Первинний діагноз
142.	Insomnia	Безсоння
143.	Insulin	Інсулін
144.	Interactions	Взаємодія з іншими лікарськими засобами
145.	Intoxication	Інтоксикація
146.	Intragastric acid	Шлункова секреція
147.	Intraocular pressure	Внутрішньоочний тиск
148.	Intubation	Інтубація
149.	Irreversible thrombocyte aggregation inhibitory effect	Необоротне інгібування тромбоцитів
150.	Irritable Bowel Syndrome	Синдром подразненого кишечника
151.	Itraconazole	Ітраконазол
152.	Jaundice	Жовтяниця
153.	Ketoconazole	Кетоконазол
154.	Killing effects	Антибактеріальна активність
155.	Lactose monohydrate	Глюкози моногідрат
156.	Leukopenia	Лейкопенія
157.	Liquid glucose	Глюкози розчин
158.	Liquid sucrose	Сахарози розчин
159.	Lithium	Літій
160.	Liver cirrhosis	Цироз печінки
161.	Long-term therapy	Довготривала терапія
162.	Loperamide hydrochloride	Лопераміду гідрохлорид
163.	Loss of consciousness	Втрата свідомості
164.	Lozenges	Льодяники
165.	Lyell's syndrome	Синдром Лайєла
166.	Maize starch	Крохмаль кукурудзяний
167.	Malaise	Нездужання
168.	Malignancy	Злоякісне захворювання
169.	Mannitol	Маніт
170.	Megacolon	Мегаколон
171.	Melena	Мелена
172.	Metabolic processes	Процеси метаболізму
173.	Metabolism	Метаболізм
174.	Metamizole	Метамізол
175.	Methotrexate	Метотрексат
176.	Microscopic colitis	Мікроскопічний коліт
177.	Miosis	Міоз
178.	Moraxella catarrhalis	Moraxella catarrhalis
179.	Muscle weakness	М'язова слабкість
180.	Myalgia	Міалгія
181.	Myasthenic symptoms	Симптоми міастенії
182.	Myocardial infarction	Інфаркт міокарда
183.	Naproxen	Напроксен
184.	Nausea	Нудота
185.	Non-clinical data	Доклінічні дані
186.	Non-medicated lozenge	Льодяники без вмісту діючих речовин
187.	Non-steroidal	Нестероїдний
188.	Nystagmus	Ністагм

189.	Objective signs	Об'єктивні ознаки
190.	Ocular hypertension	Очна гіпертензія
191.	Omeprazole	Омепразол
192.	Ophthalmic agents	Офтальмологічні препарати
193.	Oral bacterial load	Бактеріальне навантаження в ротовій порожнині
194.	OTC doses	Безрецептурні дози
195.	Overdose	Передозування
196.	Overt cardiac failure	Виражена серцева недостатність
197.	Pancytopenia	Панцитопенія
198.	Paraesthesia	Парестезії
199.	Para-influenza virus	Вірус парагрипу
200.	Patience with a very high cardiovascular risk	Пацієнти з дуже високим ризиком розвитку серцево-судинних подій
201.	Peppermint oil	Олія м'яти перцевої
202.	Percutaneous transluminal coronary angioplasty (PTCA)	Черезшкірна транслюмінарна коронарна ангіопластика
203.	Peripheral oedema	Периферичний набряк
204.	P-glycoprotein substrate	Субстрат Р-глікопротеїну
205.	pH	pH
206.	Pharmaceutical form	Лікарська форма
207.	Pharmacological properties	Фармакологічні властивості
208.	Phenytoin	Фенітоїн
209.	Photosensitivity	Підвищення чутливості до світла
210.	Plasma	Плазма
211.	Polysorbate	полісорбати
212.	Posology	Дозування
213.	Post-operative pain	Післяопераційний біль
214.	Post-operative throat soreness	Післяопераційний біль в горлі
215.	Precaution	Запобіжний захід
216.	Precursor stages	Передвісні прояви
217.	Prinzmetal's angina	Стенокардія Принцметала
218.	Prophylaxis	Профілактика
219.	Proton pump inhibitors	ІПП (інгібітори протонної помпи)
220.	Provide throat soothing	Заспокоювати хворе горло
221.	Pruritus	Свербіж
222.	Pseudomembranous colitis	Псевдомембранозний коліт
223.	Psychomotor test	Психомоторний тест
224.	Ptosis	Птоз
225.	Pupillometry	Пупілометрія
226.	Purified water	Вода очищена
227.	Quinidine	Хінідин
228.	Quinoline yellow	Хіноліновий жовтий
229.	Rash	Висипання
230.	Red blood cells	Еритроцити
231.	Reduction of the risk	Зниження ризику
232.	Reinfarction	Повторний інфаркт
233.	Relief from pain	Зменшувати вираженість болю в горлі
234.	Renal excretion	Ниркова екскреція
235.	Reocclusion	Реоклюзія
236.	Respiratory disorders	Порушення з боку дихальних шляхів

237.	Respiratory syncytial virus	Респіраторно-синцитіальний вірус
238.	Risk/benefit assessment	Оцінка користі та ризику
239.	Ritonavir	Ритонавір
240.	Salicylates	Саліцилати
241.	Salmonella	Salmonella
242.	Second-degree atrioventricular block	Атріовентрикулярна блокада другого ступеня
243.	Selective serotonin re-uptake inhibitors (SSRIs)	Селективні інгібітори зворотного захоплення
244.	Severe heart failure	Серцева недостатність тяжкого ступеня
245.	Severe liver dysfunction	Печінкова недостатність тяжкого ступеня
246.	Severe renal dysfunction	Ниркова недостатність тяжкого ступеня
247.	Shigella	Shigella
248.	Significant unintentional weight loss	Значна втрата маси тіла
249.	Sinus bradycardia	Синусова брадикардія
250.	Slower gastrointestinal motility	Більш повільна моторика шлунково-кишкового тракту
251.	Sodium hydroxide	Натрію гідроксид
252.	Sodium laurilsulfate	Натрію лаурилсульфат
253.	Solution	Розчин
254.	Somnolence	Сонливість
255.	Standard therapy	Стандартна терапія
256.	Staphylococcus aureus	Staphylococcus aureus
257.	Stevens-Johnson syndrome	Синдром Стівенса-Джонсона
258.	Stomatitis	Стоматит
259.	Streptococcus pyogenes	Streptococcus pyogenes
260.	Stupor	Ступор
261.	Subacute cutaneous lupus erythematosus	Підгострий шкірний червоний вовчак
262.	Subcutaneous tissue	Підшкірна клітковина
263.	Subjective drowsiness	Суб'єктивна сонливість
264.	Subjective signs	Суб'єктивні ознаки
265.	Sulfonamides	Сульфонаміди
266.	Sulphonylureas	Сульфонілсечовина
267.	Suspension	Суспензія
268.	Swelling of the face	Набряк обличчя
269.	Symptomatic treatment	Симптоматичне лікування
270.	Synergistic effects	Синергічний вплив
271.	Talc	Тальк
272.	Taste disturbance	Порушення смаку
273.	Tetany	Тетанія
274.	Tetrahydrofolate	Тетрагідрофолат
275.	Therapy measures	Заходи терапії
276.	Throat soreness	Біль в горлі
277.	Thrombocytopenia	Тромбоцитопенія
278.	Thrombolytics	Тромболітичні засоби
279.	Thrombosis	Тромбоз
280.	Toxic epidermal necrolysis (TEN)	Токсичний епідермальний некроліз
281.	Transient ischaemic attacks (TIA)	Транзитна ішемічна атака
282.	Treating physician	Лікуючий лікар

283.	Treatment	Лікування
284.	Tremor	Тремор
285.	Triethyl sitrate	Триетилцитрат
286.	triiodothyronine	Трийодтиронін
287.	Ulcerative colitis	Виразковий коліт
288.	Undesirable effects	Побічні реакції
289.	Unstable angina pectoris	Нестабільна стенокардія
290.	Uricosurics	Урикозуричні засоби
291.	Urticaria	Кропив'янка
292.	Valproate	Вальпроат
293.	Vascular disorders	Порушення з боку судинної системи
294.	Vascular occlusion	Судинна оклюзія
295.	Vascular surgeries	Операції на судинах
296.	Ventricular arrhythmia	Шлуночкова аритмія
297.	Vertigo	Вертиго
298.	Virus load	Вірусне навантаження
299.	Vitamin B12	Вітамін В ₁₂
300.	Vomiting	Блювота